

ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაცია საქართველოში – 30

გადასახედი ოცდაათწლიანი ისტორიის პრიზმიდან

ნუგზარ ბარდაველიძე*

I. შესავალი

გასული 2022 წელი, მიმდინარე 2023 წელი და მომავალი 2024 წელი განსაკუთრებით გამორჩეულია როგორც საქართველოს, ასევე მთლიანად სამხრეთ კავკასიის კათოლიკეებისათვის. 2022 წელს საზეიმოდ აღინიშნა საქართველოსა და ქალაქ სახელმწიფო ვატიკანთან დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარებისა და სამხრეთ კავკასიაში წმინდა საყდრის სადესპანოს დაფუძნების 30 წლისთავი. წმინდა საყდარი ერთ-ერთი პირველი გამოეხმაურა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებას, ერთ-ერთმა პირველმა გახსნა თავისი დიპლომატიური მისია (სადესპანო) დამოუკიდებელ საქართველოში.

2023 წელს კი შესრულდა საქართველოს ადგილობრივი კათოლიკე ეკლესიის (ლათინური წესი) სამოციქულო ადმინისტრაციის დაფუძნების 30 წლისთავი. ფაქტობრივად, სამოციქულო ადმინისტრაციის შექმნით, ორსაუკუნოვანი იძულებითი წყვეტის შემდეგ, რაც რუსეთის იმპერიისა და შემდგომ მისი მემკვიდრის – საბჭოთა იმპერიის ანტიკათოლიკური პოლიტიკის შედეგი გახლდათ, კვლავ აღდგა საქართველოსა და მთლიანად სამხრეთ კავკასიაში ლათინური წესის ადგილობრივი კათოლიკე ეკლესია.

მომავალ 2024 წელს სრულდება კათოლიკე ეკლესიასთან არსებული საერთაშორისო საქველმოქმედო ორგანიზაცია „კარიტასის“ საქართველოს ფილიალის, „საქართველოს კარიტასის“ შექმნის 30 წლისთავი. შეიძლება ზოგადად ისტორიისთვის, ან თუნდაც

* საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, nugzarbardaveli@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-5121-5074

კათოლიკე ეკლესიისათვის, სამი ათწლეული ძალზე მცირე დრო-
ითი მონაკვეთია, მაგრამ ჩვენი ქვეყნის უახლესი ისტორიისთვის
ეს ძალზე მნიშვნელოვანი პერიოდია.

ქართველებმა საბჭოთა იმპერიიდან დამოუკიდებლობა 1991
წელს გამოვაცხადეთ და 1992 წლიდან საერთაშორისო აღიარება
მოვიპოვეთ, ამ დროიდანვე იწყება საქართველოში კათოლიკე ეკ-
ლესიის აღორძინებაც. ასე რომ, საქართველოს დამოუკიდებლობა
და საქართველოში ადგილობრივი კათოლიკე ეკლესიის აღდგენა,
ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული ხდომილებებია. გან-
საკუთრებით მძიმე იყო საქართველოში მოქმედი კათოლიკური
სამრევლოებისთვის გასული საუკუნის 30-იანი წლები, როდესაც
30-მდე არსებული ლათინური წესის სამრევლოდან ოფიციალურად
მოქმედი გადარჩა მხოლოდ თბილისის წმ. პეტრე და წმ. პავლე მო-
ციქულთა ტაძარი, რომელმაც ლათინური წესის კათოლიკეებთან
ერთად საბჭოთა რეჟიმის მიერ აკრძალული სომხურ-კათოლიკური
და ასურულ-კათოლიკური სამრევლოებიც შეიფარა. არანაკლებ
მძიმე შეიქმნა საქართველოს კათოლიკე მორწმუნეთათვის გასული
საუკუნის 80-იანი წლების ბოლო. 1988-1991 წლებში ქართველ კა-
თოლიკე მორწმუნეებს, რომლებმაც ამ პერიოდისათვის შეძლეს
და აღორძინეს სამრევლოები და ხელისუფლებისგან ისტორიუ-
ლად და სამართლებრივად მათი კუთვნილი ტაძრების დაბრუნე-
ბას ითხოვდნენ, ჩამოართვეს და სხვა კონფესიას გადასცეს ხუთი
ისტორიულად და არქიტექტურულად გამორჩეული სატაძრო ნა-
გებობა. მათ შორის, ერთი სოფელ ივლიტის ტაძარი, რომელიც
უკვე ოფიციალურად იყო რეგისტრირებული როგორც ივლიტის
რომის კათოლიკური სამრევლოს კუთვნილება. ეს პრობლემები
არ იქნებოდა, იმ პერიოდისათვის ოფიციალურად რომ ეარსება
ადგილობრივი კათოლიკე ეკლესიის სამოციქულო ადმინისტრა-
ციას. ამიტომაც იმართლებდნენ თავს საბჭოთა ხელისუფლების
ადგილობრივი წარმომადგენლები: „ვის გადავცეთ სატაძრო ნაგე-
ბობები, არ არიან კათოლიკე მღვდლები, არ არის კათოლიკური ეკ-

ლესიის ოფიციალური სტრუქტურა“. ასე რომ, გასული საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისი მეტად მძიმე აღმოჩნდა საქართველოს კათოლიკე თემისათვის, მაგრამ ამ თითქოსდა უიმედობაში ნათელ სხივად გამოჩნდა წმინდა საყდრის სადესპანოს გახსნა და 1993 წელს სამოციქულო ადმინისტრაციის შექმნა.

პირველად სამოციქულო ადმინისტრატორის ფუნქცია იმჟამინდელ დესპანს, არქიეპისკოპოს ჟან-პოლ გობელს დაეკისრა. ცხადია, შეუძლებელია, ერთმა ადამიანმა გაართვას თავი ელჩისა და ადგილობრივი ეკლესიის ადმინისტრატორის მისიას, ვინაიდან ეს ორი მაღალი თანამდებობა სრულიად განსხვავებულ ფუნქციას ასრულებს. მაგრამ რადგანაც 1992-93 წლებში კავკასიაში არ იყო ადამიანი, ვინც შეძლებდა წმინდა საყდრის წარმომადგენლობასაც და ადგილობრივი ეკლესიის მართვასაც, არქიეპისკოპოს ჟან-პოლ გობელს მოუწია ამ რთული მისიის შესრულება.

სამოციქულო ადმინისტრაციის დაფუძნებას წინ საკმაოდ ხანგრძლივი და შრომატევადი პროცესი უძღვოდა. საქართველოში სამოციქულო ადმინისტრაციის დაფუძნება პირდაპირ კავშირშია საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის გამოცხადებასთან. 1990 წელს, პირველი მრავალპარტიული არჩევნების საფუძველზე, ეროვნული ძალები მოვიდნენ ქვეყნის სათავეში, ხოლო 1991 წლის აპრილში საქართველომ დამოუკიდებლობა გამოაცხადა. ამავე წელს საქართველოს ესტუმრა წმინდა საყდრის სახელმწიფო მდივანი, კარდინალი აგოსტინო კაზაროლი. მაღალი სტუმრის ვიზიტი მოასწავებდა, რომ წმინდა საყდარი მზად იყო გაეხსნა თავისი ოფიციალური წარმომადგენლობა საქართველოსა და სრულიად სამხრეთ კავკასიაში. 1991 წლის დეკემბერში დაიშალა საბჭოთა კავშირი და 1992 წლის დასაწყისში გერმანიამ, შემდგომ აშშ-მა, საქართველოს მეზობელმა ქვეყნებმა აღიარეს საქართველოს დამოუკიდებლობა. წმინდა საყდარი და ქალაქ-სახელმწიფო ვატიკანიც იყო ერთ-ერთი პირველი, რომელმაც აღიარა საქართველოს დამოუკიდებლობა და თბილისში გახსნა თავისი ოფიციალური წარმომადგენლობა – სადესპანო.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, 1993 წელს სამხრეთ კავკასიაში წმინდა საყდრის დესპანს, არქიეპისკოპოს ჟან-პოლ გობელს დაეკისრა საქართველოსა და სამხრეთ კავკასიის სამოციქულო ადმინისტრატორობა. შეიძლება გაჩნდეს კითხვა, თუ რატომ შეირჩა სამხრეთ კავკასიის კათოლიკეთა ცენტრად თბილისი. გარდა ისტორიული და გეოგრაფიული ფაქტორისა, ეს მოხდა იმ რეალობის გათვალისწინებითაც, რომ თბილისში და საქართველოში საბჭოთა რეჟიმის დროსაც არსებობდა ლათინური წესის კათოლიკე თემი, რომლის რაოდენობა ორმოცდაათ ათასს აღწევდა, რაც მთავარია, თბილისში მუდმივად მოქმედებდა წმ. პეტრე და წმ. პავლე მოციქულთა ტაძარი მღვდელმსახურითა და მრავალრიცხოვანი მრევლით.

ლათინური წესის ეკლესია საქართველოში 1240 წლიდან ფუნქციონირებს. შემდგომ საუკუნეში, საქართველოს მეფის გიორგი ბრწყინვალის თხოვნისა და შუამდგომლობის გათვალისწინებით, პაპმა იოანე XXII-მ, 1328 წლის 9 აგვისტოს საგანგებო გადაწყვეტილებით, ქალაქ სმირნიდან (დღევანდელი იზმირი) თბილისში გადმოატანინა საეპისკოპოსო კათედრა. პირველ ეპისკოპოსად დომინიკელთა ორდენის წევრი და 1318 წლიდან საქართველოში მოღვაწე იოანე ფლორენციელი (მწყემსმთავრობდა 1329-1348 წლებში) დაამტკიცეს.¹

1329-1507 წლებში თბილისში საეპისკოპოსო კათედრას თანმიმდევრობით სულ ცამეტი ეპისკოპოსი მართავდა. „ეს ფაქტი, რომ თითქმის 180 წლის განმავლობაში არსებობდა თბილისის კათოლიკეთა საეპისკოპოსო, ცხადად მეტყველებს იმაზე, რომ კათოლიკეთა მისიონერების მოღვაწეობას ამ ხნის მანძილზე უნაყოფოდ არ ჩაუვლია. ქართველთა შორის ბევრმა საერო თუ სასულიერო პირმა მიიღო კათოლიკობა. ქართველი მესვეურები სრულ თავისუფლებას აძლევდნენ მისიონერებს კათოლიკური სარწმუნო-

¹ თამარაშვილი მ., ისტორია კათოლიკობისა ქართველთა შორის, ტფილისი, 1902, 47.

ნოების გასავრცელებლად. ამის შედეგი იყო ის, რომ თბილისის კათოლიკურ ეკლესიას ჰყავდა საკუთარი ეპისკოპოსები, რომლებიც ნიადაგ პაპების შეუნელებელი ყურადღების ცენტრში იყვნენ“, – აღნიშნავს თავის სამეცნიერო ნაშრომში კათოლიკე ეკლესიის მკვლევარი, პროფესორი მურმან პაპაშვილი.²

ასე რომ, XIV-XVI საუკუნეებში თბილისში არსებობა კათოლიკური საეპისკოპოსო კათედრისა, რომლის მწყემსმთავარი საკმაოდ ვრცელ რეგიონს უწევდა ხელმძღვანელობას, ისტორიული საფუძველია იმისა, რომ სამხრეთ კავკასიაში ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრატორის რეზიდენცია კვლავ თბილისში დაფუძნებულიყო. კათოლიკური საეპისკოპოსო კათედრა ფუნქციონირებდა ცხუმშიც (დღევანდელი სოხუმი); რაც შეეხება გიორგი ბრწყინვალის როლს თბილისში კათოლიკური საეპისკოპოსო კათედრის დაფუძნებაში, დღევანდელი გადასახედიდან ეს ფაქტი უნდა მივიჩნიოთ ევროკავშირში ინტეგრაციის ტოლფას მოვლენად, რაც გიორგი ბრწყინვალის მართლაც ბრწყინვალე დიპლომატიური პოლიტიკის კიდევ ერთი საუკუთესო მაგალითია.

თბილისში კათოლიკური საეპისკოპოსოს დახურვის შემდგომ ურთიერთობები წმინდა საყდართან შემცირდა, მაგრამ არ შეწყვეტილა. ამ ურთიერთობებს ხელს უშლიდა ოსმალეთის იმპერია და მოსკოვის სამთავრო, რომელთა ინტერესებში არ ჯდებოდა საქართველოს პირდაპირი ურთიერთობები დასავლეთ ევროპასთან. მას შემდეგ, რაც საფრანგეთის სამეფომ ოფიციალურად მეურვეობა აიღო ოსმალეთის იმპერიაში მცხოვრებ კათოლიკეებზე, რომთან მისასვლელი გზები შედარებით გაიოლდა, ხოლო მოსკოველთა ურთიერთობა კათოლიკურ სამყაროსთან კიდევ უფრო დაიძაბა.

XVI-XVII საუკუნიდან საქართველოს მონარქები ცდილობენ წმინდა საყდართან ურთიერთობების გაფართოებას. 1625 წელს თეიმურაზ I-მა რომში ელჩად წარგზავნა ნიკიფორე ირბახი (ირუბაქიძე). მისი მონაწილეობით და რწმენის გავრცელების კონგრეგა-

² პაპაშვილი მ., საქართველო-რომის ურთიერთობა, თბილისი, 1995, 99.

ციის დახმარებით 1629 წელს გამოიცა პირველი ქართული ნაბეჭდი წიგნი, ხოლო თეატინელთა ორდენის ბერები ქართლში, გურიასა და სამეგრელოში აარსებენ თავიანთ მისიებს. თეატინელთა საქმიანობა გააგრძელეს კაპუცინთა ორდენის მამებმა. სწორედ ამ ორდენის წარმომადგენელთა საქართველოში საქმიანობის წყალობით შემოგვრჩა მდიდარი ისტორიული დოკუმენტები იმჟამინდელი საქართველოს ყოფის შესახებ. მართალია, იმ ეპოქაში სამოციქულო ადმინისტრაცია არ ფუნქციონირებდა, მაგრამ ამ ორდენების მისიები პირდაპირ ექვემდებარებოდნენ რომში არსებულ ორდენტა ხელმძღვანელობას და მათი რელაციებიც ვატიკანში იყრიდა თავს. 1802 წელს, როდესაც რუსეთის იმპერიამ მოახდინა საქარველოს ანექსია, იმთავითვე ბრძოლა დაიწყო ქართველთა ასიმილაციისათვის. 1811 წელს გააუქმეს საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალია და მართლმადიდებელი მრევლი რუსეთის ეკლესიის იურისდიქციაში აღმოჩნდა. შემდგომ ეტაპზე რუსეთის მმართველობა დაუპირისპირდა კაპუცინთა მისიას საქართველოში. მისიის ხელმძღვანელობას მოსთხოვეს, რომ გაეწყვიტათ პირდაპირი კავშირი რომთან და რუსეთის ტერიტორიაზე არსებულ ტირასპოლის ეპარქიას დაქვემდებარებოდნენ. მიზანი იყო საქართველოს კათოლიკეების წმინდა საყდართან ურთიერთობის განწყვეტა და ქართული ენის მსახურებიდან ამოღება. ამ მოთხოვნას კაპუცინები კატეგორიულად დაუპირისპირდნენ, საპასუხოდ კი 1844 წელს რუსეთის ხელისუფლებამ მათ აუკრძალა საქმიანობა და მომდევნო წელს საერთოდ გააძევა ისინი საქართველოდან. ამ პერიოდიდან საქართველოს კათოლიკურ სამრევლოთა ხელმძღვანელობას ტირასპოლის ეპარქიიდან დანიშნული ვიზიტატორები ახორციელებენ. რუსეთის მმართველობის მხრიდან ნაქეზებით იწყება დაპირისპირება ქართველ და სომეხ კათოლიკეებს შორის.³

თუმცა ქართველი კათოლიკეები უქმად არ იყვნენ, მამა პეტრე ხარისჭირაშვილი კონსტანტინოპოლში აარსებს ქართულ კათო-

³ ჟანენი რ., საქართველო, თბილისი, 1996, 86.

ლიკურ სავანეს. ქართული კათოლიკური მონასტერი რამდენიმე ათწლეული მოქმედებს საფრანგეთის ქალაქ მონტობანშიც. მამა მიქაელ თამარაშვილი კი ვატიკანის არქივებში მრავალწლიანი შრომის შედეგად მოამზადებს და გამოსცემს ფუნდამენტალურ ნაშრომს საქართველოში კათოლიკობის შესახებ.

საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების პირველი დღეებიდან ქართველი კათოლიკეები იწყებენ ბრძოლას ლათინური წესის ადგილობრივი საეკლესიო ორგანიზაციის შესაქმნელად. წმინდა საყდარიც აქტიურად ჩაებმება ამ პროცესში, მაგრამ საბჭოთა ოკუპაციამ ეს პროცესი შეაჩერა. საბჭოთა რეჟიმის დროს წმინდა საყდართან ოფიციალური ურთიერთობები განწყვეტილი იყო. საბჭოთა კავშირს არც დიპლომატიური ურთიერთობები არ ჰქონდა ვატიკანთან და კათოლიკეებს ხელისუფლება დიდი უნდობლობით ეპყრობოდა. გასული საუკუნის 30-იან, 60-იან წლებში სახელმწიფოსგან სასულიერო საქმიანობის რეგისტრაცია გააჩნდა მხოლოდ ერთ კათოლიკე მღვდელმსახურს: 1966 წლამდე – ემანუელ ვარდიძეს და 1966-1973 წლებში – კონსტანტინე საფარიშვილს. სავარაუდოდ, სამოციქულო ადმინისტრატორის ფუნქციასაც ეს მღვდელმსახურები ასრულებდნენ. ყოველ შემთხვევაში, გვაქვს რომის პაპის პავლე VI-ის მიერ პერსონალურად მათთვის ქართულ ენაზე გამოგზავნილი მისალოცი ბარათები.⁴

1973 წლიდან წინამძღვრად ინიშნება მამა იან სნეჟისნკი, რომელსაც რიგის სასულიერო სემინარია ჰქონდა დამთავრებული და ლატვიაში გახლდათ მღვდლად ხელდასხმული, ამიტომ პერსონალურად იმყოფებოდა ლატვიის სამოციქულო ადმინისტრატორის იურისდიქციაში.

მხოლოდ საქართველოს დამოუკიდებლობის შემდგომ, როდესაც წმინდა საყდართან აღდგა პირდაპირი ურთიერთობები და დაინიშნა სამოციქულო ადმინისტრატორი, შესაძლებელი გახდა საქართველოსა და სამხრეთ კავკასიაში კათოლიკური ეკლესიის

⁴ ბარდაველიძე ნ., საქართველოში კათოლიკე ეკლესიის ისტორიის ნარკვევები, თბილისი, 2019, 62.

სრულფასოვანი ფუნქციონირება. და უკვე რამდენიმე წელიწადში ადგილობრივმა კათოლიკურმა ეკლესიამ თვალსაჩინო, კეთილი ნაყოფის მომცემ შედეგებს მიაღწია.

საქართველოში კათოლიკობის ისტორიის ადრეული პერიოდები საკმაოდ კარგადაა შესწავლილი, შედარებით ნაკლებადაა გამოკვლეული საქართველოს კათოლიკური ელესიის საქმიანობის უახლესი პერიოდი, რაც შეეხება უკანასკნელი სამი ათწლეულის მანძილზე ადგილობრივი კათოლიკური ეკლესიის საქმიანობას ახალი სატაძრო აღმშენებლობის კუთხით, ეს სფერო თითქმის არ არის გამოკვლეული. ეს ნაშრომიც მოკრძალებული მცდელობაა ერთგვარი გზამკვლევის როლი იკისროს სწორედ ამ მიმართებით.

II. ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაცია და სატაძრო მშენებლობის აღორძინება

ისტორიული წყაროების თანახმად, ლათინური წესის პირველი ტაძარი თბილისში 1240 წელს დაფუძნებულა, თუმცა ამ ნაგებობის შესახებ არანაირი სხვა ინფორმაცია არ მოიპოვება. XIV საუკუნეში საეპისკოპოსო კათედრაც დაარსდა თბილისში, კათოლიკური ტაძარი ამავე ეპოქაში ცხუმშიც მოქმედებდა, XVII-XIX საუკუნეებში კათოლიკური მისიები მოქმედებდნენ თბილისში, გორში, ქუთაისში, ონში, გურიისა და ოდიშის სამთავროებში, მათ შესახებ ერთობ მწირ ინფორმაციას გვანვდის კასტელის ჩანახატები, თუმცა არანაირი მატერიალური არტეფაქტი საქართველოში იმ ეპოქის კათოლიკური არქიტექტურის შესახებ არ მოგვეპოვება. ისტორიული წყაროებით ცნობილია, რომ თბილისის ლათინთა უბანში არსებული კათოლიკური სამლოცველო XVIII საუკუნის 50-იანი წლების ბოლოსათვის ქართლში აგორებული ანტიკათოლიკური კამპანიის დროს მართლმადიდებლებს გადაეცათ, თუმცა არც ამ ნაგებობის შესახებ არის მატერიალური ნაშთები შემორჩენილი.

საქართველოში კათოლიკური სატაძრო არქიტექტურის შესახებ მხოლოდ XIX საუკუნის სატაძრო ნაგებობების მიხედვით შე-

გვიძლია ვიმსჯელოთ: ერთი მხრივ, თბილისის, ქუთაისის, ბათუმის, გორისა და სოფელ უდის მონუმენტური ტაძრები და, მეორე მხრივ, შედარებით მცირე ზომის ტიპური არქიტექტურის ტაძრები, ძირითადად, სამხრეთ საქართველოს ლათინური და სომხური წესის კათოლიკეებით დასახლებულ სოფლებში. ყველა ეს ტაძარი მე-19 საუკუნესა და მე-20 საუკუნის დასაწყისშია აგებული. მათ შორის ყველაზე ადრინდელი ნაგებობა თბილისის ღვთისმშობლის ზეცად აღყვანების ტაძარია, რომელსაც 220 წლის წინ ჩაეყარა საფუძველი.

გასული საუკუნის 30-იანი წლების რეპრესიების შედეგად სამხრეთ კავკასიაში ყველა კათოლიკური ტაძარი და სამლოცველო დაიკეტა, გარდა თბილისის წმ. პეტრე და წმ. პავლე მოციქულთა ტაძრისა. 80-იანი წლების ბოლოს კი, როდესაც რელიგიური გამოღვიძება დაიწყო, სხვადასხვა სუბიექტურ მიზეზთა გამო, არქიტექტურულ-ისტორიულ და რელიგიურ-საკულტო თვალსაზრისით ყველაზე გამორჩეული და ღირებული ხუთი სატაძრო ნაგებობა, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთს კათოლიკე მრევლი არაფორმალურად საკულტო მიზნებისთვის ათწლეულების მანძილზე იყენებდა, დომინანტურ კონფესიას გადაეცა. ამ სავალალო გარემოების გამო ხანგრძლივი ისტორიის მქონე მრავალრიცხოვანი კათოლიკური სამრევლოები სატაძრო ნაგებობის გარეშე დარჩნენ. სამლოცველო არ გააჩნდათ, ასევე, გასული საუკუნის პირველ ათწლეულებში სამცხე-ჯავახეთიდან მცირემინიანობის გამო კახეთში, ქართლში, იმერეთში გადასახლებულ და კომპაქტურად მკვიდრ კათოლიკეებს, რომლებიც ანტირელიგიური რეჟიმის დროსაც მტკიცედ ინარჩუნებდნენ კონფესიურ მიკუთვნებულობას.

ჩამორთმეული სატაძრო ნაგებობების გარდა, ახალი სამლოცველოების გახსნის აუცილებლობა გაჩნდა გასული საუკუნის 90-იან წლებში აღმოცენებულ კათოლიკურ თემებშიც. სამოციქულო ადმინისტრაციის ძალისხმევითა და მორწმუნეთა სულიერი მოთხოვნების გათვალისწინებით, სრულიად ახალი კათოლიკური საკრებულოების ფორმირების შეუქცევადი პროცესი დაი-

წყო იმ დასახლებულ ადგილებში, სადაც კათოლიკური თემი მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრის მიგრაციული პოლიტიკის შედეგად ჩამოყალიბდა, მაგალითად, გურიის სოფლებში, ჭიათურასა და რუსთავში...

ახალი ტაძრების აგების აუცილებლობა, კათოლიკე სასულიერო პირების მწვავე დეფიციტთან ერთად, საქართველოში ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციის დაფუძნების პირველსავე ეტაპზე, ერთ-ერთ მთავარ გამონგვევას წარმოადგენდა. მართალია, კათოლიკე მღვდელმსახურები ყოველკვირეულად ჩადიოდნენ თუნდაც სულ მცირერიცხოვან მრევლთან და ღმრთისმსახურებასა და სარიტუალო მომსახურებას ეწეოდნენ, მაგრამ წმიდა წირვებს, რომლებიც, როგორც წესი, უმთავრესად მორწმუნეთა ბინებში აღევლინებოდა, მრევლის დიდი ნაწილი არ ესწრებოდა იმ სუბიექტური მიზეზით, რომ არასაეკლესიო ნაგებობაში ლოცვაზე დასწრების გამო, შესაძლოა, ისინი ნაცნობ-მეზობლებს სექტანტებადაც მოეხსენებინათ.

ამ უმთავრესი პრობლემის გადასაჭრელად სამოციქულო ადმინისტრაციამ შექმნის პირველივე წლებიდან დიდი ძალისხმევა გამოიჩინა. სამოციქულო ადმინისტრატორი, სამრევლო წინამძღვრებთან ერთად, გეგმაზომიერად, დიდი პრინციპულობით, ადგილობრივი ტრადიციებისა და თანამედროვე არქიტექტურულ-საინჟინრო გამოწვევების გათვალისწინებით, ადგილობრივ ხელისუფლებასთან შეთანხმებითა და საზღვარგარეთის ორგანიზაციებთან კავშირების გამოყენებით, საკმაოდ კრეატიულად მიუდგა საქართველოში ახალი კათოლიკური არქიტექტურული და სარესტავრაციო ნორმების შემუშავებასა და სატაძრო მშენებლობის აღორძინებას. ახალი ტაძრის აგების, ან არსებული ნაგებობის რესტავრაციისათვის სამოციქულო ადმინისტრატორი, უშუალოდ ტაძრის წინამძღვართან, ტენდერში გამარჯვებულ არქიტექტორთან და ძეგლთა დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმებით, ადგენდა და ამტკიცებდა კონკრეტულ პროექტს, შემდგომ იწყე-

ბოდა მშენებლობასთან დაკავშირებული სრული პროცესი. მშენებლობის დროს არქიტექტორს, მშენებელ-ინჟინრებს ან რესტავრატორებს სისტემატურ სათანადო ლიტურგიულ კონსულტაციებსა და მონიტორინგს უწევდა მამა გაბრიელე ბრავანტინი. ასევე, სატაძრო მშენებლობის ხელშეწყობისათვის სამოციქულო ადმინისტრაციასთან შეიქმნა სპეციალური ლოჯისტიკური ცენტრი, რომელიც უშუალოდ სამშენებლო პროცესებში იყო ჩართული.

თუ გადავხედავთ სამოციქულო ადმინისტრაციის პოლიტიკას ტაძრების აგება-რესტავრაციის დროს, ორ პრინციპულ მიმართულებას აღმოვაჩინთ: ესაა ახალი ტაძრების აგებისას თანამედროვე სტილის გამოყენება, ხოლო რესტავრაციის დროს შედარებით არქაული ფორმებისა და ელემენტების წარმოჩენა. ეს პრინციპები წარმოადგენს მე-20 საუკუნის ევროპული საკულტო არქიტექტურის განმსაზღვრელ მახასიათებელს, რომელიც გამოჩენილმა ხუროთმოძღვარმა, არქიტექტურული მოდერნიზმისა და ფუნქციონალიზმის ფუძემდებელმა, ლე კორბუზიემ ჩამოაყალიბა და თითქმის შვიდი ათწლეულია მთელ მსოფლიოში საკულტო არქიტექტურის მთავარ სტილად დამკვიდრდა. მსოფლიო მასშტაბით, სატაძრო ნაგებობების ფასადისა და ინტერიერის თანამედროვე მხატვრულ-ფუნქციური გადანწყვეტის საეტაპო ძეგლად გვევლინება ლე კორბუზიეს მიერ საფრანგეთში აგებული რონშანის ტაძარი, რომელმაც საფუძველი დაუდო მოდერნულ საკულტო არქიტექტურას. ამ პრინციპის გათვალისწინებით, ხუროთმოძღვრები ცდილობენ წარმოგვიდგინონ თანამედროვე ეპოქის შესაფერისი, თანამედროვე სამშენებლო მასალების გამოყენებით აგებული ტაძრები და არა საეტაპო, მაგრამ წარსულის ძეგლების მიბაძვითა და კოპირებით შექმნილი, ვითომ თანამედროვე ნაგებობები. მართლაც, 21-ე საუკუნეში რომანული, ფსევდომონუმენტური ხუროთმოძღვრების მიბაძვით აგებული ტაძრები უფრო არქიტექტურულ პაროდias წარმოადგენენ, ვიდრე ხელოვნების ნიმუშებს და ვერანაირად ვერ გადმოგვცემენ თანამედროვე ეპოქის სულს,

გამოწვევას და ხატსახებას. ჩვენდა სასახელოდ, საქართველოში ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციისათვის ტაძართმშენებლობის პოლიტიკის ორიენტირი სწორედ ეს, ევროპაში აპრობირებული მეთოდი გახდა პრიორიტეტული.

საქართველოში სამოციქულო ადმინისტრაციის თაოსნობითა და დაფინანსებით, 1998 წელს იმერეთში, ხონის მუნიციპალიტეტის სოფელ ახალშენში, აიგო **პირველი ტაძარი** „ქრისტე – სამყაროს მეფის“ სახელზე, რომლის პირველი წინამძღვარიც უშუალოდ სამოციქულო ადმინისტრატორი გახლდათ. სოფელი ახალშენი მესხი კათოლიკე თემის მიერ დაფუძნდა მე-20 საუკუნის დასაწყისში. 90-იან წლებში, როდესაც სტიგმელმა მამებმა ქუთაისში თავიანთი მისია დააფუძნეს, იმთავითვე დაიწყეს მთელ დასავლეთ საქართველოს რეგიონში, კათოლიკე მორწმუნეებით დასახლებულ უბნებში, კათოლიკური საკრებულოების ჩამოყალიბება. მათი გამართული ფუნქციონირებისთვის, ადგილობრივი მოსახლეობის მენტალიტეტის გათვალისწინებით, პირველი მოთხოვნა ტრადიციული ქრისტიანული საკულტო არქიტექტურის მქონე ტაძრის აგება იყო. ასე დაიგეგმა ახალშენის ტაძრის პროექტი და, სოფლის მოსახლეობის ჩართულობით, ეკლესია სულ მალე იკურთხა. ცერემონიაში ვატიკანიდან სპეციალურად ჩამობრძანებული მაღალი სასულიერო იერარქებიც იღებდნენ მონაწილეობას. ასე რომ, სამოციქულო ადმინისტრაციის მიერ აგებულ ტაძარს, გარდა სულიერი ფუნქციისა, ფართო რეზონანსიც მოჰყვა. ეს გახლდათ დასტური ქვეყნის შიგნით და კათოლიკური სამყაროსთვისაც, რომ ახლად დაფუძნებული ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაცია, მძიმე სოციალური ფონის მქონე ქვეყანაში, სადაც კათოლიკე მრევლი მოსახლეობის ერთ პროცენტსაც არ შეადგენს და, პოსტსაბჭოთა სინდრომის გამო, საკმაოდ მარგინალურ მდგომარეობაში იმყოფება, ყოველგვარი წინააღმდეგობების მიუხედავად, მორწმუნეთათვის ახალ, არქიტექტურულად საკმაოდ თამამ და ფუნქციურად დატვირთულ ტაძარს აგებს.

დღეს, ხელოვნებათმცოდნის გადასახედიდან, ახალშენის ტაძრის საერთო არქიტექტურულმა ფორმებმა შეიძლება კრიტიკაც გამოიწვიოს, შეიძლება მივიჩნიოთ, რომ ნაგებობის ცალკეული ელემენტების პროპორციები დარღვეულია, რის გამოც მისი მთლიანი ესთეტიკური სახე სრულ ჰარმონიულ განწყობას არ ტოვებს, მაგრამ დაბეჯითებით უნდა ითქვას, რომ ტაძრის სრული კონსტრუქციაც და ფასადის იერსახეც ინდივიდუალობითა და თვითმყოფადობით გამოირჩევა და მნახველს ახალშენის ტაძრის არქიტექტურული ფასადის ფორმები არცერთ სხვა ტაძარში არ აერევა.

თბილისის მარიამის ზეცად აღყვანების ტაძარი გამორჩეულია თავისი ისტორიით, არქიტექტურით, ამიტომაც შემთხვევითი არ არის, რომ ის 1999 წლიდან, როდესაც მისი ხელახალი კურთხევა აღესრულა, ადგილობრივი კათოლიკე ეკლესიის საკათედრო ტაძრად დაფუძნდა. ეს ნაგებობა აგების დროიდანვე ერთ-ერთი გამორჩეული არქიტექტურული ძეგლი გახლდათ თბილისში; სამწუხაროდ, გასული საუკუნის 30-იან წლებში ტაძარი ხელისუფლებამ დახურა და იგი ათწლეულების მანძილზე არამიზნობრივად გამოიყენებოდა. მორწმუნეთა ძალისხმევით გადარჩა ამ ტაძრის ფერწერული ნამუშევრები, რომლებიც ნმ. პეტრე და ნმ. პავლე მოციქულთა ტაძარში იქნა გადატანილი. ცალკეული ადამიანების ძალისხმევით, 80-იანი წლების ბოლოს, შესაძლებელი გახდა სატაძრო ნაგებობის გასხვისებისაგან დაცვა, ხოლო სამოციქულო ადმინისტრაციის შექმნის შემდგომ, ნაგებობა კათოლიკეთა ადმინისტრაციას გადაეცა, რომლის მიერ გამოსყიდულ იქნა ტაძრის ეზოში მდებარე ნაგებობების ნაწილი, რომელიც ტაძრის ჩამორთმევამდე სამრევლო საბჭოს კუთვნილებას წარმოადგენდა და ისტორიული მნიშვნელობა გააჩნდა. კომპლექსი სამოციქულო ადმინისტრატორის რეზიდენციად შეიქმნა და მასზე უშუალო ზრუნვა მეუფე ჯუზეპემ ითავა. ღვთისმშობლის ზეცად აღყვანების ტაძარზე სამოციქულო ადმინისტრატორის ზრუნვა კურთხევის შემდგომაც არ დასრულებულა და, შეიძლება ითქვას, ნაგებობა

მუდმივად მშვენიერდება. ტაძრის მონყობისთვის სამოციქულო ადმინისტრატორმა თავისი უცხოური კავშირებიც მაქსიმალურად ჩართო, მაგალითად, ეკლესიის ინტერიერში განლაგებული მასიური ხის მერხები ეპისკოპოსის მშობლიური ქალაქის, ბოვოლონეს (ქალაქი მთელ იტალიაში გამოირჩევა თავისი ხის ნაწარმით) საჩუქარია, ხოლო ტაძრის ბრინჯაოს ზარი – პოლონეთის პრეზიდენტის სახსოვარი. სამოციქულო ადმინისტრატორის უშუალო ძალისხმევით ტაძარი ოთხი მონუმენტური ვიტრაჟით დამშვენდა, ადგილობრივი ტრადიციის გათვალისწინებით, სპეციალურად დაინერა და ინტერიერში გამოიფინა ბიბლიურ სიუჟეტებზე შექმნილი 40 ხატი. ძველი ესკიზების მიხედვით ქვისგან გამოიკვეთა არქაული ტიპის ჯვარი, რომელიც იმჟამად სემინარისტმა, მამა მიხეილ სურმაჯამ აღმართა ტაძრის სახურავის ქიმზე. ტაძრის წინამძღვარმა, მამა ანჟეიმ ეკლესიის ეზოს დეკორატიული მცენარეებით გამწვანებაში მიიღო მონაწილეობა და ლურდის ღვთისმშობლის ქანდაკებით დამშვენებული მღვიმეც მოაწყო. ასე რომ, საკათედრო ტაძარი სამოციქულო ადმინისტრაციისა და მრავალი სასულიერო პირის ერთობლივი შრომისა და ღვაწლის თვალსაჩინო სიმბოლოა.

თავისი არსებობის მანძილზე ღვთისმშობლის ზეცად აღყვანების თბილისის საკათედრო ტაძარი ჩვენს ქვეყანაში ოფიციალური ვიზიტით მყოფ მრავალ მაღალი რანგის სტუმარს მასპინძლობდა, ყველაზე გამორჩეული ვიზიტი კი 2016 წელს რომის პაპ ფრანცისკეს სტუმრობა გახლდათ.

ბათუმის სულიწმიდის (ახალი) ტაძარი. მეოცე საუკუნის დასაწყისში ბათუმში ზუბალაშვილების ოჯახის მიერ აიგო და ღვთისმშობლის სახელზე ეკურთხა კავკასიაში მასშტაბით გამორჩეული, გრანდიოზული და არქიტექტურულად მართლაც მშვენიერი ტაძარი, რომელიც უკანასკნელ ათწლეულებამდე ზღვისპირა ქალაქის ყველაზე შთაბეჭქდავ ნაგებობას წარმოადგენდა. დღესაც ეს ტაძარი ბათუმის ხუროთმოძღვრულ მშვენებას წარმოადგენს. 1937 წელს ღვთისმშობლის ტაძარი დახურეს და ათწლეულების

მანძილზე არამიზნობრივად გამოიყენებოდა. თუ რა ვითარება სუფევდა ტაძრის ინტერიერში, ამის თვალსაჩინოდ გამოდგება თ. აბულაძის საქვეყნოდ განთქმული ფილმი „მონანიება“, რომლის კადრებმაც ასახეს ტაძრის ინტერიერში ათწლეულების მანძილზე არსებული ვითარება 1983 წლის მდგომარეობით.

1988 წელს ბათუმის კათოლიკეებმა მოითხოვეს ტაძრის დაბრუნება, თუმცა მტკიცე და, ამავდროულად, დაუსაბუთებელი უარი მიიღეს. შემდგომ სატაძრო ნაგებობა ვითომ საკონცერტო დარბაზად უნდა გადაკეთებულიყო, მართლაც, სახელმწიფოს მიერ ჩატარდა საფუძვლიანი რესტავრაცია, გამაგრდა ფრესკები, ტაძარში სპეციალურად დამზადებული დასაჯდომი მერხებიც შეიტანეს, შემდგომი ერთი წელი მდგომარეობა გაურკვეველი გახლდათ, სანამ, ყველასთვის მოულოდნელად, სახელმწიფო ხარჯებით აღდგენილი სატაძრო ნაგებობა მართლმადიდებელ ეკლესიას გადასცეს.

სამოციქულო ადმინისტრაციის შექმნისა და ქუთაისში სტიგმელთა მისიის დაფუძნების შემდგომ, ბათუმელი კათოლიკეების სამრევლოსაც ეშველა. მამა გაბრიელე საკრებულოს წინამძღვარი გახდა და, სამოციქულო ადმინისტრატორის მხარდაჭერით, შეძლო ადგილობრივი ხელისუფლებისაგან მიეღო ნებართვა ახალი ტაძრის ასაგებად. 2000 წელს ბათუმის სულიწმიდის ტაძარი საზეიმოდ ეკურთხა, ეს გახლდათ სამოციქულო ადმინისტრაციის დიდი წარმატება, ნიშანი იმისა, რომ, მიუხედავად მრავალი წინააღმდეგობისა, საქართველოს კათოლიკეები სრულიადაც არ არიან გარიყულები და წმიდა საყდარი თავისი სამოციქულო მმართველობით ადგილობრივ ეკლესიას მარტო არ ტოვებს.

2000 წელს, ათასწლეულის მიჯნაზე, თანამედროვე არქიტექტურული ფორმებით აგებული ბათუმის სულიწმიდის ახალი ტაძარი იმთავითვე ქალაქის სახე-სიმბოლოდ იქცა. ბათუმის შესასვლელში, მთავარი ავტომაგისტრალის სიახლოვეს აღმართული ეს ნაგებობა ამაყად ეგებება სტუმრებს, როგორც ქალაქის კათოლიკური მემკვიდრეობის თანამედროვე ნიშანი. იგი გახლავთ ბათუ-

მის ურბანული განახლების ერთ-ერთი პირველი არქიტექტურული ძეგლი. მიუხედავად იმისა, რომ განვლილ ორ ათწლეულში ბათუმის ცენტრში აღიმართა მრავალი ახალი გრანდიოზული ნაგებობა, რომლებიც შავი ზღვის ამ ყველაზე გამორჩეულ ქალაქში ჩამოსული ათასობით სტუმრის ყურადღებას იპყრობენ, სულიწმიდის ტაძრი მაინც რჩება როგორც გარემო სივრცის უცვლელი არქიტექტურული დომინანტი, როგორც ბათუმის უახლესი ეპოქის არქიტექტურული ღირსშესანიშნაობა, როგორც საქართველოს თანამედროვე კათოლიკური ხუროთმოძღვრების საეტაპო ძეგლი...

ბათუმის სულიწმიდის ტაძარი მონუმენტური და, ამავე დროს, ჰაეროვანი ნაგებობაა, რომელიც მნახველზე სიმსუბუქის, ზეცისკენ სწრაფვის შთაბეჭდილებას ტოვებს. სწორედ ეს ტაძარი გახდა პირველი ძეგლი თანამედროვე საკულტო არქიტექტურისა საქართველოში, რომელიც უბრალოდ კი არ ბაძავს და იმეორებს წარსული ხუროთმოძღვრული შედეგების გარეგნულ ფორმებს, არამედ თანამედროვე არქიტექტურულ იერსახეს ამკვიდრებს. არქიტექტურულ ფორმებთან ერთად, საოცარია ბათუმის ტაძრის ინტერიერი და, განსაკუთრებით, შიდა განათების გადაწყვეტა. ბუნებრივი სინათლით ინტერიერის მაქსიმალური განათება, არქიტექტურის მთავარ ფუნქციურ მოთხოვნას წარმოადგენს. შიდა სივრცის განათების ამ პრობლემის წარმატებულ გადაჭრასთან ერთად, ტაძარში დამხმარე სივრცეების პრობლემაც მაქსიმალურად ეფექტურად არის გადაწყვეტილი. ტაძრის გარეგნული ფორმების ან, უშუალოდ, სატაძრო ინტერიერის ჭვრეტისას, მნახველი ვერ აღიქვამს იმ ვრცელ, დამხმარე სივრცეებს, რომლითაც სინამდვილეში უხვადაა დატვირთული ეს ნაგებობა. დამხმარე სივრცეები, რომელთა ფუნქციური მნიშვნელობა აუცილებელი კომპონენტია თანამედროვე სატაძრო კომპლექსისათვის, ისე ორგანულად არის განაწილებული, რომ ნაგებობის გარეგნულ ფორმებში არ იკვეთებიან. არადა სწორედ ამ დამხმარე სივრცეების არსებობა პოლიფუნქციურობას, ფართო სოციალურ დატვირთვას

ანიჭებს ტაძარს. ეს სივრცეები ხელს უწყობენ ტაძრის მრევლისა და მრავალრიცხოვანი სტუმრის სოციო-კულტურულ აქტივობას. ასე რომ, ტაძარს, მისი პირდაპირი ფუნქციის გარდა, ამ საჯარო სივრცის სახით გააჩნია პერსპექტივაც, ჩამოყალიბდეს როგორც ქალაქის საგანმანათლებლო კერა.

ერთი სიტყვით, ბათუმის სულიწმიდის ახალი ტაძარი, რომელსაც ასევე უწოდებენ „ტაძარს, რომელიც ზეცისკენ მიისწრაფვის“, წარმოადგენს საქართველოში წმიდა საყდრის სამოციქულო ადმინისტრაციის თანამედროვე არქიტექტურული პოლიტიკის ერთ-ერთ საუკეთესო გამოხატულებას.

კახეთის ახალხიზის წმ. ნინოს ტაძარი. მეოცე საუკუნის პირველ ათწლეულებში სამცხე-ჯავახეთიდან, ძირითადად კი სოფელ ხიზაბავრიდან, სადაც ადგილობრივი კათოლიკე მოსახლეობა მცირემინიანობის გამო მატერიალურ შეჭირვებას განიცდიდა, საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში გადასახლდა ათეულობით კომლი, მათ შორის, კახეთშიც, სადაც კათოლიკეებმა ოთხი კომპაქტური დასახლება შექმნეს. პირველ წლებში ამ ახალ დასახლებებში მცირე ზომის ხის სამლოცველოები ააგეს და იქ კათოლიკე მღვდელმსახურებიც ეწოდნენ მსახურებას, თუმცა ანტირელიგიური რეჟიმის პირობებში ყველა ეს სამლოცველო განადგურდა.

გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან კათოლიკე მღვდლები და დედა ტერეზას მონაწილეობის ორდენის დები სისტემატურად სტუმრობდნენ კახეთის კათოლიკეებით დასახლებულ სოფლებს. ამ აქტივობის შედეგად ყალიბდებოდა კათოლიკური სამრევლოები. სამოციქულო ადმინისტრაციის ხელშეწყობითა და ყვარლის რაიონის სოფელ ახალხიზის მორწმუნეების ძალისხმევით, 2000 წელს დასრულდა წმ. ნინოს ტაძრის მშენებლობა და ეპისკოპოსმა ჯუზეპე პაზოტომ საზეიმოდ აკურთხა კახეთის პირველი კათოლიკური ტაძარი. შემდგომ წლებში სოფელ სანავარდოში შეძენილ და მონაწილე იქნა სამლოცველო სახლი. ახალხიზის წმ. ნინოს ტაძრის მშენებლობისათვის შემოწირულობაში ამერიკის ჯორჯიის

შტატის ქალაქ ავგუსტას კათოლიკეებმაც მიიღეს მონაწილეობა. მათი წარმომადგენლები არაერთხელ სტუმრობდნენ ახალხიზას და, ჯორჯიასა და საქართველოს კათოლიკეთა მეგობრობის სიმბოლოდ, ზეთისხილის ნერგებიც დარგეს ტაძრის ეზოში. სამოციქულო ადმინისტრატორიც და მღვდელმსახურებიც არაერთხელ სტუმრობდნენ ავგუსტას. ამგვარად, კახეთში არსებულ ამ მცირე საკრებულოს შორეულ ჯორჯიაში ჰყავს მეგობრები.

უკვე მესამე ათწლეულია, სისტემატურად, ყოველ კვირადღეს, თბილისის წმ. პეტრე და წმ. პავლე მოციქულთა ტაძრის მღვდელმსახურები სტუმრობენ კახეთის კათოლიკურ სამრევლოებს, აღასრულებენ ღვთისმსახურებას და ადგილობრივ მორწმუნეებთან ატარებენ კატეხიზაციას.

გორისა და ბეთლემის სამრევლოები. ქალაქ გორში, მე-17 საუკუნიდან, თეატინელთა ორდენის მამების ძალისხმევით დაარსდა კათოლიკური სამრევლო, რომელსაც თავისი ტაძარიც გააჩნდა. მე-17 საუკუნის მეორე ნახევარში თეატინელი მამები კაპუცინთა ორდენის მისიამ ჩაანაცვლა. კაპუცინები მე-19 საუკუნის შუახანამდე რჩებოდნენ გორში, შემდგომ კი ლათინური წესის ეთნიკურად ქართველი მღვდლები აგრძელებდნენ მსახურებას 1937 წლამდე. გორში კათოლიკეები კომპაქტურად სახლობდნენ ე.წ. ფრანგულ უბანში, სწორედ აქ, ქალაქის ციტადელის მიმდებარე ტერიტორიაზე, გორელი კათოლიკეების მიერ მე-19 საუკუნეში იქნა აგებული დიდი და არქიტექტურულად გამორჩეული ტაძარი. საბჭოთა ეპოქაში უმოქმედოდ მყოფი კათოლიკური ტაძარი ქალაქის ახალგაზრდებს გადაეცათ, მართალია, სატაძრო ნაგებობა არამიზნობრივად გამოიყენებოდა, მაგრამ ამ გარემოებამ ერთგვარად დადებითი როლიც შეასრულა ნაგებობის დაცვის მხრივ, რადგან ქალაქის ხელისუფლება მის დაცვასა და უსაფრთხოებაზე მიზერულად, მაგრამ მაინც ზრუნავდა. იქ შეკრებილმა ახალგაზრდებმაც კარგად უწყობდნენ, რომ ყოფილ კათოლიკურ ტაძარში იმყოფებოდნენ. გორის კათოლიკეთა სამრევლო, მიუხედავად იმისა, რომ თავისი

ტაძარი არ გააჩნდა, არ გამქრალა და ნახევრად ლეგალურად, მაგრამ აგრძელებდა არსებობას. კათოლიკე მღვდელმსახურები შეძლებისდაგვარად სტუმრობდნენ გორს და მორწმუნეთა ოჯახებში ფარულად, მაგრამ მაინც ატარებდნენ მსახურებას.

1988 წელს გორელმა კათოლიკეებმა, მათი რელიგიური გართიანების რეგისტრირებისა და სატაძრო ნაგებობის დაბრუნების მოთხოვნით, არაერთხელ მიმართეს ადგილობრივ საქალაქო ხელმძღვანელობას. გორელი კათოლიკეების აქტივობა და მოთხოვნა, იმჟამინდელი კანონმდებლობის ნორმების გათვალისწინებით, სრულიად ლეგიტიმური გახლდათ, მით უმეტეს, მათ მხარს უჭერდა რელიგიების საქმეთა საბჭოც. თუმცა გორის ადგილობრივმა ხელისუფლებამ, თითქმის ორწლიანი დაპირებების შემდგომ, თავისი სუბიექტური გადაწყვეტილებით, კათოლიკეთა სატაძრო ნაგებობა მართლმადიდებელ მრევლს გადასცა. მიუხედავად ამისა, გორელ კათოლიკეებს იმედი არ გადაუწურავთ, რომ კათოლიკური ეკლესია აღდგებოდა მათ ქალაქში. მართლაც, გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან კათოლიკე მღვდელმსახურები თბილისიდან სულ უფრო ინტენსიურად სტუმრობდნენ გორისა და გორის რაიონის სოფელ ახალხიზის კათოლიკეებს.

სამოციქულო ადმინისტრაციამ პრიორიტეტად მიიჩნია გორში მუდმივმოქმედი საკრებულოს დაარსება და ამ კუთხით კონკრეტული ნაბიჯებიც გადაიდგა. რადგან ადგილობრივი ხელისუფლება ნებას არ აძლევდა კათოლიკეებს ახალი ტაძრის ასაგებად, სამოციქულო ადმინისტრაციის მიერ კათოლიკეებით კომპაქტურად დასახლებულ უბანში შექმნილ იქნა საცხოვრებელი სახლი და მისი საფუძვლიანი რეკონსტრუქციის შემდეგ სამლოცველო მოენწყო, რომელიც შემდგომ წმიდა ოჯახის სახელზე ეკურთხა. სამლოცველოს რეკონსტრუქციაში უდიდესი წვლილი შეიტანა მამა ადამ ოხალმა, რომელიც წლების მანძილზე უშულოდ ხელმძღვანელობდა სამლოცველო კომპლექსის მშენებლობას და თავადაც ფიზიკურად შრომობდა. მამა ადამმა იმგვარად გაანაწილა სამშე-

ნებლო სამუშაოები, რომ ყოველკვირეული წირვა-ლოცვა არ შეფერხებულა. გორის პარალელურად, ამოქმედდა სოფელ ახალხიზის სამრევლოც. სხვადასხვა წინააღმდეგობის მიუხედავად, სამოციქულო ადმინისტრაციის ხელშეწყობით მოხერხდა საცხოვრებელი სახლის შექმნა, მისი საფუძვლიანი განახლება-გაფართოება და წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელზე სამლოცველოს კურთხევა, ამავე შენობაში განთავსდა საქველმოქმედო და საგანმანათლებლო ცენტრი, სადაც სოფლის ახალგაზრდობისათვის მრავალი საჭირო პროგრამა განხორციელდა.

2000 წელის 31 დეკემბერს, წმიდა ოჯახის დღესასწაულზე, სამლოცველო მოინახულა და იქ მსახურება ჩაატარა სამხრეთ კავკასიაში წმიდა საყდრის დესპანმა, არქიეპისკოპოსმა პიტერ სტეფან ცურბრიგენმა. სამოციქულო ადმინისტრაციის ზრუნვა გორის საკრებულოს მიმართ შემდეგ წლებშიც არ შენელებულა, აიგო ახალი, უფრო ვრცელი სამლოცველო, გაფართოვდა საქველმოქმედო-ჰუმანიტარული საქმიანობა. სამოციქულო ადმინისტრაციის ძალისხმევით დაძლეულ იქნა ადგილობრივი ხელისუფლების წინააღმდეგობა და გორის რაიონის სოფელ ახალხიზაში (ამჟამად ბეთლემი), აგებულ იქნა ახალი სამლოცველო, რომელიც წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელზე ეკურთხა.

უდე მოსახლეობის მიხედვით სამხრეთ საქართველოს ერთ-ერთი მრავალრიცხოვანი სოფელია. 1904-1906 წლებში, ადგილობრივი მოსახლეობის ძალისხმევით, აქ აიგო და ღვთისმშობლის სახელზე ეკურთხა საქართველოსა და, მერნმუნეთ, მთელ რეგიონში ერთ-ერთი გრანდიოზული ტაძარი. გუმბათის სიმაღლისა და შიდა სივრცის გათვალისწინებით, ამ ნაგებობას სოფლის ტიპის დასახლებებში აგებულ სატაძრო ნაგებობს თუ შევადარებთ, სამხრეთ კავკასიის მასშტაბით, ალბათ ანალოგი არ ექნება. უნიკალურია უდის ტაძრის აგების ისტორიაც, მის მშენებლობაში, ადგილობრივ კათოლიკეებთან ერთად, მუსლიმი თანასოფლელებიც იღებდნენ მონაწილეობას, რასაც 1906 წელს ღვთისმშობლის ტა-

ძრის კედელზე ამოკვეთილი წარწერაც ადასტურებს. ამ ლაპიდარული წარწერით ვიგებთ, რომ იმჟამად სოფელ უდეში 2120 კათოლიკეს და 520 ქართველ მუსლიმს უცხოვრია. 1937 წელს ტაძარი დახურეს, თუმცა კათოლიკურ სამრევლოს არსებობა არ შეუწყვეტია, ისევე როგორც სხვა დანარჩენ სოფლებში, სადაც ლათინური ან სომხური წესის კათოლიკეები კომპაქტურად სახლობდნენ.⁵ 1987 წელს უდის ტაძარი სხვა კონფესიას გადაეცა, რის გამოც კათოლიკეები სატაძრო ნაგებობის გარეშე დარჩნენ. პრობლემა საკმაოდ მწვავე ხასიათის გახლდათ და გამოსავალი არ იკვეთებოდა. ამიტომაც სოფელ უდეში ახალი კათოლიკური ტაძრის უმოკლეს ხანაში აგება ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრიორიტეტად იქცა და ამ პრობლემის მოსაგვარებლად სამოციქულო ადმინისტრაცია, სასულიერო დასი და სამრევლო აქტიურად ჩაერთო.

ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციის დიდი ძალისხმევით, უკვე 2000-იან წლებში მოხერხდა, რომ უდეში აგებულიყო სატაძრო ნაგებობა, რომელიც შემდგომ **წმიდა იოსებ მშრომელის** სახელზე ეკურთხა. ამრიგად, ტაძრის პრობლემაც ნაწილობრივ მოგვარდა, თუმცა იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ სოფელი უდე მრავალრიცხოვანია და საკმაოდ ვრცელ ფართობზეა გაშენებული, მსახურებაში სისტემატური მონაწილეობა მორწმუნეებს უჭირდათ, თანაც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ სატაძრო ნაგებობაც თავისი მასშტაბით საკმაოდ მოკრძალებულია. ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციამ ეს პრობლემაც მოაგვარა და უდის ზემო უბანში, ე. წ. **პირდაპირებში**, შეიძინა კარმიდამო და იქ **წმიდა გიორგის სახელზე სამლოცველო სახლი** მოაწყო. ფაქტობრივად, ერთი ტაძრის ნაცვლად უდელ კათოლიკეებს სოფლის ორ უბანში განთავსებული საკულტო ნაგებობა გააჩნიათ, რამაც უფრო კომფორტული გახადა დიდი სოფლის მოსა-

⁵ ბარდაველიძე ნ. არ ინდომო შენი თვისტომის სახლი, ჟურნ. „სოლიდარობა“, N3(12), 2007, 36.

ხლეობისათვის, მათი საცხოვრისი ადგილის მიხედვით, რელიგიურ რიტუალებში მონაწილეობა.

სამლოცველო სახლების მოწყობის თემა საქართველოში საკმაოდ აქტუალურია და იგი კარგი ცხოვრებით ნამდვილად არ არის ნაკარნახევი. არსებული ვითარების გათვალისწინებით, როდესაც ზოგიერთი მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი ხელისუფლება, სხვადასხვა მიზეზის მოშველიებით, ფაქტობრივად, ზღუდავდა კათოლიკეებისათვის ახალი ტაძრის აგებას (გასული საუკუნის 30-იან წლებში ჩამორთმეული ტაძრების დაბრუნებაზე ხომ საუბარი საერთოდაც არ წარმოებს), ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაცია იძულებული გახდა, არსებული სტატუს კვოდან გამომდინარე, ერთგვარი კომპრომისის სახით, დაკმაყოფილებულიყო მხოლოდ სამლოცველოების მოწყობით იმ ქალაქებსა თუ სოფლებში, სადაც არსებობდა კათოლიკე მორწმუნეთა თუნდაც სულ მცირერიცხოვანი ჯგუფი, რომლის წევრებსაც სურვილი ჰქონდათ სამრევლოდ ჩამოყალიბებულიყვნენ.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში ძირითად შემთხვევაში ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაცია მსგავს წინააღმდეგობრივ მაგალითებს აწყდებოდა. კათოლიკე მორწმუნეებით დასახლებულ კონკრეტულ პუნქტებში ან არსებობდა წინა საუკუნეებში აგებული კათოლიკური საკულტო ნაგებობა და მას სხვა კონფესია იყო დაპატრონებული, ან ადგილობრივი ხელისუფლება არ აძლევდა კათოლიკეებს მათ მიერ კანონიერად შექმნილ მიწის ნაკვეთზე ტაძრის აგების უფლებას. მსგავსი პრობლემა დღემდე გადაუჭრელად რჩება ქალაქ ქუთაისში, გორში და, ასევე, ცალკეულ სოფლებში.

საქართველოში მოწვეულმა და ქუთაისში დამკვიდრებულმა სტიგმელთა კონგრეგაციის მამებმა 1994 წლიდანვე დააფუძნეს მისია და მისიის შენობაში **მარიამის უმანკო ჩასახვის სამლოცველოც** მოაწყვეს. ტრადიციულად ასეც ხდება, ყოველ მისიაში არის დახურული ტიპის, ე.ი. სამონასტრო სამლოცველო, რომე-

ლიც მისიის წევრებისათვის არის განსაზღვრული. მაგრამ ქუთაისში ადგილობრივ კათოლიკეებს არ გააჩნდათ არანაირი სამლოცველო და ქალაქის მერიაც ყოველნაირი მეთოდით ზღუდავდა მათთვის რაიმე ფართის არათუ გადაცემას, არამედ ახალი ტაძრის აგებასაც. სწორედ ამ ვითარებიდან გამომდინარე, ქუთაისში სტიგმელთა მისიის პირადი სამლოცველო სივრცე მთელი ქალაქის კათოლიკეთა სამლოცველოდ ჩამოყალიბდა. ასე რომ, ქუთაისის სტიგმელთა კონგრეგაციის მარიამის უმანკო ჩასახვის სამლოცველო სივრცე, რომელიც სტიგმელთა მისიის ძირითადი ნაგებობის უშუალო ნაწილია, იქცა საქართველოში კათოლიკური სამლოცველო ნაგებობების ახალი ტრადიციის ჩამოყალიბების პირველ პრეცედენტად, ასე ვთქვათ, პირველ მერცხლად.

აქედან მოყოლებული, საფუძველი ჩაეყარა საქართველოში კათოლიკური სამლოცველო სახლების არქიტექტურისა და დიზაინის ახლებურ კონსტრუირებას. ამასთანვე, ქუთაისის მარიამის უმანკო ჩასახვის სამლოცველო სახლი ადგილობრივ კათოლიკეთათვის იქცა საკულტო ფუნქციის მატარებელ ნაგებობებთან ადაპტაციის საუკეთესო საშუალებად. ეს მეტად მნიშვნელოვანი ფსიქოლოგიური ფაქტორია, ერთგვარი კულტურული შოკის შემცველი ელემენტებით. საქართველოს მკვიდრ კათოლიკე მორწმუნეებს, პროტესტანტული დენომინაციების საკრებულოთა წარმომადგენლებისაგან განსხვავებით, ისტორიულად ყოველთვის ტიპური ქრისტიანული სიმბოლიკით გამორჩეული საკულტო ნაგებობები გააჩნდათ, სადაც მოიაზრება დიდი ან საშუალო ტაძრები, ან მცირე სამლოცველოები, ე. წ. კაპელები, რომელთა არქიტექტურაც დიდად არ განსხვავდებოდა სხვა ტრადიციული კონფესიების საკულტო ნაგებობებისაგან. განსხვავებით კათოლიკეების, მართლმადიდებლებისა და ლუთერული ეკლესიებისა, საქართველოში XIX საუკუნეში ჩამოყალიბებული მრავალრიცხოვანი პროტესტანტული დენომინაციების დიდი უმრავლესობისათვის სრულიად სადა არქიტექტურის მქონე სამლოცველო სახლი,

ან რიტუალური სივრცე ჩვეული მოვლენაა, მაშინ როდესაც ტრადიციული კონფესიების წარმომადგენლებისთვის ეს სიმარტივე სათანადო საკულტო ნაგებობის უკმარისობით განპირობებული იძულებითი არჩევანია.

ქუთაისის სამლოცველო სახლის მაგალითზე უკვე გამოიკვეთა ესთეტიკური კონცეფცია, რომელმაც გაუადვილა ადგილობრივ კათოლიკეებს ახალ რეალობასთან შეგუება. მწირი მხატვრული ელემენტები, მაგალითად, მარიამის უმანკო ჩასახვის სამლოცველო სივრცის საკურთხევლის მცირე, მაგრამ შთაბეჭდავი ვიტრაჟები, ტიპური კათოლიკური ტაძრის ინტერიერში ყოფნის აღქმას ქმნიან მორწმუნეებში. ვიტრაჟები გახდა ის მცირე, თუმცა განმსაზღვრელი დეტალი, რამაც ქუთაისის სამლოცველო სახლის ინტერიერს კლასიკური კათოლიკური ელფერი მიანიჭა. მარიამის უმანკო ჩასახვის სამლოცველოს ამოქმედების შემდგომ მუდმივი ან დროებითი სამლოცველო სახლები ამოქმედდა საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში. ქალაქ გორისა და სოფელ ბეთლემის სამლოცველოზე ჟურნალ „საბას“ წინა ნომერში უკვე გვქონდა საუბარი, მუდმივამოქმედი სამლოცველოა ბორჯომში, კახეთის სოფელ სანავარდოსა და მთისძირში; გურიაში, ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის სოფ. შრომაში, ასევე, სამხრეთ საქართველოს სოფელ ივლიტასა და ბენარაში. თითქმის მეოთხედი საუკუნე ქალაქ რუსთავის კათოლიკეებიც იძულებული იყვნენ, დროებით სამლოცველო სახლებში აღესრულებინათ რიტუალები. მთავარი კი ის ფაქტია, რომ კათოლიკეებმა დაძლიეს ფსიქოლოგიური ბარიერი, სადაც არ არის სატაძრო ნაგებობა, მსახურება სამლოცველო სივრცეში ან, თუნდაც, ღია ცის ქვეშ (ისე როგორც, მაგალითად, ბუზმარეთში) აღავლინონ. ზუსტად ამ პრობლემას ეხმიანება ლათინ კათოლიკეთა სამოციქულო ადმინისტრატორის, ჯუზეპე პაზოტოს მიერ 2009 წელს წარმოთქმული ქადაგების ერთი შეგონება, რომ „ეკლესია ქვები არ არის, ეკლესია მორწმუნე ადამიანთა საკრებულოა, მაცხოვრის რწმენით აღსავსე გულების საკრებულო და

მისი წართმევა შეუძლებელია. ამიტომ მუდამ უნდა გვახსოვდეს, რა არის უფრო მთავარი, ქვები თუ ადამიანი“.

ცხადია, ძალიან კარგი და ლამაზია შთამბეჭდავი არქიტექტურული ფორმების სატაძრო ნაგებობა; ტყუილად კი არ ცდილობდნენ საუკუნეთა მანძილზე ცნობილი არქიტექტორები შეექმნათ განუმეორებელი, მასშტაბური ფორმების მქონე ტაძრები, ტყუილად კი არ ამშვენებდნენ ტაძრების შიდა სიბრტყეებს მოზაიკით, ფრესკებით, ვიტრაჟებითა და სკულპტურებით საქვეყნოდ სახელგანთქმული ხელოვანები. ესთეტიკური განწყობა ხელს უწყობს რელიგიური გრძნობის გაძლიერებასა და ღვთაებრიობის აღქმას, ვინაიდან ეს მშვენიერება ღვთაებრივი რწმენის მეშვეობით გადაეცემა ხელოვანს. თუმცა სატაძრო ნაგებობის არქონამ, რაც სხვადასხვა ობიექტური ან სუბიექტური მიზეზითაა განპირობებული და ხშირად დაძლევადია, არ უნდა შეაფერხოს მორწმუნეთა საკრებულოს ერთიანობა და ღვთისკენ სწრაფვის სურვილი. სწორედ ამ აზრს ატარებს მეუფე ჯუზეპე პაზოტოს მიერ ზემოთ მოყვანილი სიტყვები.

ხიზაბავრა ერთ-ერთი გამორჩეული კათოლიკური სოფელია მთელ სამცხე-ჯავახეთში. აქედან მცირემინიანობის გამო საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში გადასახლებულმა კათოლიკეებმა დააარსეს მრავალი სოფელი, სადაც დღესაც არსებობს კათოლიკური სამრევლოები. ზოგიერთ სოფელში, ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციის ხელშეწყობით, ახალი სამლოცველოებიც აიგო. თუმცა ყოველი ხიზაბავრელისათვის **ასპინძის ხიზაბავრის იესოს ღვთაებრივი გულის ტაძარი** მაინც გამორჩეულია.

სოფელ ხიზაბავრის ეკლესია XIX საუკუნის II ნახევარში არის აგებული, მისი არქიტექტურული ფორმა და ის რელიეფი, სადაც აღმართულია ტაძარი, დეკორაციული ფორმების უკიდურესი სისადავე, შიდა სივრცის განაწილება ნინოწმინდის სოფელ ეშტიას ტაძრის ანალოგიურია. იმ ეპოქაში სამხრეთ საქართველოში ჩამო-

ყალიბდა რამდენიმე ტიპი კათოლიკური ტაძრებისა, ამიტომ რეგიონის სატაძრო არქიტექტურა საკმაო მსგავსებით გამოირჩევა. ეს არქიტექტურული ტიპი მორგებულია ადგილობრივ პირობებს (რელიეფი, კლიმატი), კომფორტულია და ადგილობრივი მოსახლეობის ესთეტიკაშიც ორგანულად არის დამკვიდრებული. ხიზაბავრის ტაძარი გასული საუკუნის 30-იან წლებში ბოლშევიკური რეპრესიების დროს დაიხურა, თუმცა მოსახლეობა მასზე მუდმივად ზრუნავდა. 80-იანი წლებიდან ხიზაბავრის სატაძრო ნაგებობა, ფაქტობრივად, მხოლოდ რელიგიური მიზნებისთვის გამოიყენებოდა. ამიტომ 1989 წელს, როდესაც რელიგიების საქმეთა საბჭომ რეგისტრაციაში გაატარა და მორწმუნეებს დაუბრუნა ტაძარი, ნაგებობას რესტავრაცია არც დასჭირვებია და სამ ათწლეულზე მეტია, შეკეთებისა და რაიმე შემდგომი არქიტექტურული ცვლილებების გარეშე მოაღწია ჩვენს დღეებამდე. ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციის გადანაცვებით, გასული საუკუნის ბოლოდან ხიზაბავრის საკრებულოსა და ტაძარზე ზრუნვა წმ. კამილოს ორდენის მამებს დაეკისრათ და მათაც, მეოთხედი საუკუნეა, ზრუნვა არ დაუკლიათ ამ სოფლისა და სამრევლოსათვის.

ხიზაბავრის მახლობლად მდებარეობს სოფელი **ვარგავი**, სადაც ასევე კათოლიკეები სახლობენ. გასულ საუკუნეში ვარგავის კათოლიკური სამლოცველო განადგურდა და მხოლოდ ნანგრევებმა მოაღწია ჩვენს დღეებამდე. ხიზაბავრის კათოლიკური საკრებულოს აღდგენის პარალელურად, წმ. კამილოს ორდენის მამებმა და პირადად მისიის წინამძღვარმა მამა პავლე დილმა ვარგავშიც ააღორძინეს კათოლიკური საკრებულო. 2002 წელს, ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციის თანადგომითა და პირადად მამა პავლეს დიდი ზრუნვით, დასრულდა ვარგავის ახალი ტაძრის მშენებლობა და ტაძარი **მარიამ დედუფლის სახელზე ეკურთხა**. ვარგავის ახალი ტაძარი ძველი ტაძრის ნანგრევების სიახლოვეს არის აგებული; არქიტექტურული ფორმები, მსგავსად რეგიონში არსებული ტაძრებისა, მეტად სადაა, გაფორმება მინიმალისტურია,

რითაც ჯავახეთის არქიტექტურის საერთო ხასიათს იმეორებს. ტაძრის ეზო დაბალი გალავნით არის შემოსაზღვრული, მაგრამ, ჯავახეთის მკაცრი კლიმატისა და ადგილობრივი ტრადიციების გათვალისწინებით, ტაძრის ეზო დეკორატიული მცენარეებით არ არის დამშვენებული, თუმცა პერსპექტივაში მცირე არქიტექტურული ფორმებით ეზოს დამშვენება მეტ ესთეტიკურ ხიბლს მიანიჭებს ამ სადა ტაძარს.

ახალციხის რაბათის სამონასტრო კომპლექსი. სამცხე-ჯავახეთსა და, კონკრეტულად, ქალაქ ახალციხეს, საქართველოში კათოლიკობის გავრცელების თვალსაზრისით, გამორჩეული ადგილი უკავია. XVII -XVIII საუკუნეებში ახალციხეში, რომელიც ოსმალეთის იმპერიის ერთ-ერთ გამორჩეულ საფაშოს ცენტრს წარმოადგებდა, კათოლიკობა საფუძვლიანად იკიდებს ფეხს. ამავე ეპოქაში მრავალი კათოლიკური ტაძარი აიგო. XVIII საუკუნის 50-იანი წლების ბოლოს, პოლიტიკური მოსაზრებით, თბილისიდან განდევნილი კაპუცინი მამები, აღვსილები ქართლში მალე დაბრუნების იმედით, სწორედ ახალციხეში მოქმედ მისიაში დამკვიდრდნენ. ორიოდე წელში ერეკლე მეორის დიდი თხოვნით კაპუცინები კვლავ მოიწვიეს. კაპუცინთა მისიები პირველი მსოფლიო ომის დასრულებამდე მოქმედებდნენ ოსმალეთის, ტაო-კლარჯეთისა და შავიზღვისპირეთის ქალაქებში, სადაც მათ მრევლს ადგილობრივი ქართველები და სომხები შეადგენდნენ. სამცხე-ჯავახეთის შემოერთების შემდგომ კათოლიკეები საქართველოს სხვა რეგიონებშიც განსახლდნენ, თუმცა მათი ყველაზე მრავალრიცხოვანი დასახლება მაინც ახალციხე რჩებოდა. ქალაქში რამდენიმე კათოლიკური ტაძარი მოქმედებდა. გასული საუკუნის 30-იან წლებში კათოლიკური ტაძრები დაკეტეს, ბერ-მონაზვნები კანონგარეშე გამოაცხადეს. ათწლეულების მანძილზე კათოლიკე მრევლის წევრები იძულებულნი იყვნენ თბილისში მოქმედ წმ. პეტრე და წმ. პავლე მოციქულთა ტაძარში ჩამოსულიყვნენ რელიგიურ რიტუალებზე დასასწრებად. სამოციქულო ადმინისტრაცია თავისი საქმიანობის

დანყების პირველი დღეებიდანვე აქტიურად ცდილობდა ახალციხეში კათოლიკური ტაძრის ან თუნდაც სამლოცველო სახლის აგებას, ამისათვის ქალაქის ცენტრში მიწის ნაკვეთი იქნა შეძენილი, თუმცა ადგილობრივი ადმინისტრაცია ყოველნაირი კანონიერი თუ უკანონო გზებით ცდილობდა, ხელი შეეშალა კათოლიკური ტაძრის ამოქმედებისათვის. მხოლოდ ამ საუკუნის პირველი ათწლეულის ბოლოს, როდესაც დაიწყო ახალციხის ციტადელის (რაბათი) გენერალური რესტავრაცია, ამ პროცესის დროს კი მიმდებარე უბნის აღდგენა გადაწყდა, ოფიციალურმა სტრუქტურებმა სამოციქულო ადმინისტრაციას გადასცეს ქალაქის ძველ უბანში არსებული ყოფილი კათოლიკური სამონასტრო კომპლექსი, თან იმ აღთქმით, რომ კათოლიკეები უარს იტყოდნენ, ქალაქის ცენტრში არსებულ მათ კუთვნილ მიწის ნაკვეთზე აეგოთ ახალი ტაძარი.

რაბათის კათოლიკური სამონასტრო კომპლექსისაგან მხოლოდ კედლები იყო დარჩენილი და არანაირი არქიტექტურული დეტალური ნახაზები არ არსებობდა, ასე რომ, სამოციქულო ადმინისტრაციას არქიტექტურული გადანყვეტის მეტი თავისუფალი არჩევანი გააჩნდა, ცხადია, საერთო ტიპური ხუროთმოძღვრული კონცეფციის ფარგლებში, რომლის დაცვაც კათოლიკური ეკლესიის ამოცანაც გახლდათ; ძველთა დაცვის მთავარი სამმართველო თავისი მონახაზით ითხოვდა ძველის აღდგენას. ეს მოთხოვნა უალტერნატივო იყო. ამ დამტკიცებული ნახაზის მიხედვით, ძველი კარგავდა კათოლიკური სატაძრო არქიტექტურისათვის დამახასიათებელ გარეგნულ ნიშნებს და მართლმადიდებლური ხუროთმოძღვრების იერსახეს იძენდა. გარდა ამისა, თავდაპირველ პროპორციებში ვერ გათვალეს ტაძრის გუმბათის ყელის სიმაღლე. ასე რომ, ტაძრის გუმბათმა აშკარად მართლმადიდებლური გუმბათის ფორმები შეიძინა და დამატებით, ტაძრის საერთო პროპორციებთან შედარებით, შეუსაბამოდ დაბალი გამოჩნდა. გუმბათის ყელისა და მთელი ნაგებობის ეს შეუსაბამობა ახლო მანძილიდან იმდენად შესამჩნევი არ იყო, რამდენადაც თვალსაჩინო თავად

ახალციხის სხვადასხვა, შედარებით დაშორებული, მანძილიდან. რაბათის კათოლიკური ტაძარი მთელი ქალაქის დომინანტ ნაგებობას წარმოადგენს, იგი უფრო მაღალ რელიეფზეა აგებული, ვიდრე მთავარი ციხესიმაგრის კომპლექსი და ახალციხისკენ მიმავალი მგზავრები ბევრად შორიდან და უკეთ აღიქვამენ მის არქიტექტურულ ფორმებს. გუმბათის ყელის დაბალი პროპორციაც შორი მანძილიდან უფრო თვალშისაცემია. სამწუხაროდ, დეტალი ტაძრის დასრულების შემდეგ უფრო თვალსაჩინო გახდა, მაგრამ გამოსწორება გვიან იყო. აი, ამგვარი არქიტექტურული ლაფსუსი გაიპარა, როდესაც არ გაითვალისწინეს სამოციქულო ადმინისტრაციის თვალთახედვა ტაძრის რესტავრაციის პროცესში.

რაბათის ტაძარმა, სამოციქულო ადმინისტრატორის მუდმივი ზრუნვის წყალობით, მეტად მნიშვნელოვანი სულიერი ფუნქცია იკისრა, როდესაც მეუფე ჯუზეპეს ძალისხმევით ტაძართან სამონასტრო კომპლექსიც აიგო და იქ ბენედიქტელ დედათა ორდენი დაფუძნდა. ამგვარად, ახალციხის მონასტერი ქვეყნის მასშტაბით ერთ-ერთ მთავარ ადგილობრივი მომლოცველობის კერად იქცა.

განსაკუთრებულ აღნიშვნას იმსახურებს ტაძრის შიდა სივრცის მოხატულობა, რომლის ინიციატორი პირადად სამოციქულო ადმინისტრატორი, მეუფე ჯუზეპე გახლავთ. მან ტაძრის ინტერიერის მოხატვისათვის სპეციალურად ლათინური ამერიკიდან მოიწვია მხატვარი ანა ტეფელი და 2022 წლის ბოლოსათვის ახალციხის ტაძრის მოხატულობა უკვე დასრულებული გახლდათ. ამ კედლის მხატვრობასთან დაკავშირებით, უნდა აღინიშნოს, რომ მას მთელ კავკასიაში და ალბათ პოსტსაბჭოთა სივრცეში ანალოგი არ გააჩნია. სრულიად განსხვავებული და ორიგინალურია ტაძრის მოხატულობის ფორმები, კოლორიტი, კომპოზიციური აგებულება და თემატიკა, რომლის საერთო იდეური დატვირთვაა კათოლიკობის ტრიუმფი და კათოლიკობა საქართველოში, ხოლო საერთო კომპოზიციის გამაერთიანებელია წმიდა ღვთისმშობელი. ყოველი კედლისა და თალის დამამშვენებელ კომპოზიციად

გვევლინება ღვთისმშობელი სხვადასხვა სასწაულებრივი გამოცხადებით, როგორცაა ჩენსტოხოვას, გვადალუპეს, ლურდის, ფატიმას და სხვა ცნობილი ხატ-სახეები. ასე რომ, ღვთისმშობელი კრავს, აერთიანებს ერთი იდეით მთელი ტაძრის მოხატულობას. ამ ცალკეულ ფრესკებში აღნიშვნას იმსახურებს საკურთხევლის მარცხენა მხარის კომპოზიცია, რომელზეც ლეპანტოს ბრძოლის აპოთეოზია გამოსახული.

ლეპანტოს საზღვაო ბრძოლა 1571 წლის სექტემბერში გაიმართა, სადაც ევროპის კათოლიკური ქვეყნების საღვთო ლიგად წოდებული კოალიციის გაერთიანებულმა ფლოტმა დაამარცხა ხმელთაშუა ზღვაზე და საბოლოო გაბატონების მოსურნე ოსმალეთის იმპერია. ბრძოლაში ორივე მხრიდან დაახლოებით 400 საბრძოლო ხომალდი მონაწილეობდა (სხვათა შორის, ამ ბრძოლაში მონაწილეობას იღებდა მომავალში საქვეყნოდ აღიარებული მწერალი მიგელ სერვანტესი). ოსმალეთთან მრავალწლიანი მარცხის შემდეგ ეს იყო პაპ პიუს V-ისა და ევროპელი კათოლიკე მონარქების ერთიანობით მოპოვებული პირველი სერიოზული გამარჯვება. სრულიად მარტივი პოლიტიკური მოსაზრებებით, რუსეთის იმპერიაში, საბჭოთა რეჟიმის დროს და, სამწუხაროდ, პოსტსაბჭოთა ეპოქაშიც ლეპანტოს ბრძოლა შედარებით მიჩქმალულია, რადგან ეს იყო კათოლიკური ერთიანობის ნიშანი, რაც არის ამ ბრძოლის რელიგიურ-სიმბოლური დატვირთვა, ვინაიდან პაპ პიუს V-ის მონობით, კათოლიკეთა გაერთიანებულმა ლაშქარმა თავის მფარველად გამოაცხადა წმიდა ღვთისმშობელი, რომელსაც მუდამ გამარჯვებას ევედრებოდნენ და, მართლაც, უმცირესი მსხვერპლის ფასად, კათოლიკეთა ერთიანმა ფლოტმა სრული დამარცხება არგუნა ოსმალეთისა და მის მოკავშირეთა ფლოტს. არაერთმა ცნობილმა ევროპელმა მხატვარმა მიუძღვნა თავისი ქმნილება ამ ისტორიულ და რელიგიურ მოვლენას, რამეთუ კათოლიკურ სამყაროში ლეპანტოს ბრძოლა ღვთისმშობლის სასწაულებრივი ძალის გამოვლენის ხილულ ნიშნად აღიქმევა.

სამოციქულო ადმინისტრატორის, მეუფე ჯუზეპეს დამსახურებით კი საქართველოს კათოლიკეებიც რაბათის ტაძრის ინტერიერის მოხატულობით საერთო კათოლიკური კულტურის კონტექსტში ჩაერთვნენ. ყურადღება უნდა შევაჩეროთ ასევე მხატვრობის კოლორიტზე, მკვეთრ, ხასხასა ფერებზე. დიდი ხნის მანძილზე მიჩნეული იყო, რომ ფერადოვანი გამა არ უნდა ყოფილიყო მსუყე ფერებით გამორჩეული; მაგალითისათვის მოჰყავდათ ალორძინების ეპოქის კედლის მხატვრობა, რომელიც შედარებით მქრქალი კოლორიტით გამოირჩეოდა. როდესაც გასული საუკუნის 90-იან წლებში იტალიაში მილენიუმისათვის მზადების დროს მასობრივი რესტავრაციები დაიწყო და ათეულობით ფრესკა და დაზგური მხატვრობის ნიმუში საუკუნეების მანძილზე დაგროვილი მტვრისა და ჭვარტლისაგან გაინმინდა, აღმოჩნდა, რომ საუკუნეების წინაც ცნობილი მხატვრები საკმაოდ მსუყე ფერებს იყენებდნენ თავიანთი კომპოზიციების შესაქმნელად. ასე რომ, რაბათის ტაძრის კედლის მხატვრობაც საერთო ევროპულ ნორმებში ჯდება. ამგვარად, შეიძლება თვალი მივადევნოთ იმ ესთეტიკურ გამომსახველობით ცვლილებებს, იმ კულტურულ ეტაპებს, რომლებიც გაიარა ამ სამი ათწლეულის მანძილზე სამოციქულო ადმინისტრაციამ სამხატვრო-შემოქმედებით პროცესში. თუ თავდაპირველად აქცენტი უფრო ადგილობრივ კულტურულ ტრადიციებზე, ხატწერაზე კეთდებოდა და ამას მნიშვნელოვანი პოზიტიური შედეგი არ მოჰყოლია (გავიხსენოთ თუნდაც საკათედრო ტაძრის მრავალრიცხოვანი ხატით შემკობა, ან ადგილობრივი არქიტექტურული ფორმების მიბაძვა ზოგიერთი ტაძრის აგებისას, რაც ალბათ გარკვეული საზოგადოების უნდობლობის დასაძლევად უფრო იყო გამიზნული, ვიდრე მხატვრული გადაწყვეტილებით ნაკარნახევი), ბოლო ათწლეულში სატაძრო ნაგებობათა რესტავრაციის დროს ვხედავთ თანამედროვე ევროპული, კათოლიკური ესთეტიკისადმი პრიორიტეტის მინიჭებას, რაც თვითმყოფადობასა და განსაკუთრებულობას ანიჭებს საქართველოში კათოლიკურ საკულტო ხელოვნებას.

არალისა და ვალეს ტაძრების რესტავრაცია ახალციხის რა-
ბათის სატაძრო კომპლექსის აღდგენის პროცესში, მამა გაბრი-
ელე ბრატინის უშუალო ხელმძღვანელობით, ვალესა და არა-
ლის ტაძრებშიც განხორციელდა სარესტავრაციო სამუშაოები. ამ
მხრივ, საეტაპო ნიმუშად რჩება ვალეს ღვთისმშობლის შობის ტა-
ძრის შიდა სივრცის რესტავრაცია, რაც თანამედროვე ევროპული
სარესტავრაციო კონცეფციის, ნორმებისა და გემოვნების გათვა-
ლისწინებით განხორციელდა და სანიმუშო მაგალითია იმისა, თუ
როგორ უნდა ხდებოდეს ათწლეულების მანძილზე არსებულ არ-
ქიტექტურულ-დიზაინერულ მოცემულობაში შემოქმედებითი ჩა-
რევა. როდესაც ვალეს ტაძრის განახლებული ინტერიერი მოვინა-
ხულე, იტალიის ქალაქ ბარის ადრეულ შუა საუკუნეებში აგებული
მთვარი ტაძარი გამახსენდა. რესტავრაციამდე ტაძარი მე-16 საუ-
კუნის ფრესკებით იყო მოხატული. ალბათ მხოლოდ იტალიელებს
აქვთ იმის ფუფუნება, რომ თითქმის ხუთასი წლის წინანდელი
ფრესკები შელესილობასთან ერთად ჩამოხსნან, რათა მე-11 საუ-
კუნის კედლები მთელი თავისი მონუმენტურობით წარმოაჩინონ.
მსგავსი თამამი მიდგომა იკვეთება ვალეს ტაძრის ინტერიერის
რესტავრაციის დროს. მამა გაბრიელემ, ბოლო ხანებში იტალიაში
აპრობირებული სარესტავრაციო მიდგომის გათვალისწინებით,
სრულიად შეცვალა ტაძრის ინტერიერის შელესილობა, მთლიანად
გაათავისუფლა ინტერიერის კედლები შედარებით ახალი პერანგი-
საგან და ტაძრის კედლების მონუმენტური ქვის წყობა გამოაჩინა.
ამგვარად, სხვა ესთეტიკური სიძველისა და მონუმენტურობის
თანხვედრით შექმნილი განწყობა შექმნა, რაც ტაძარში ლიტურგი-
აზე შეკრებილ მრევლს თუ უბრალო დამთვალიერებელს ისტორი-
ასთან, სიძველესთან თანაზიარების განცდას უნერგავს. ვალეს
ტაძრის ინტერიერის რესტავრაცია გახლავთ სამოციქულო ად-
მინისტრაციის ახალი ესთეტიკური ხედვის სამაგალითო ნიმუში,
მაგალითი იმისა, თუ როგორი უნდა იყოს სიძველესთან სარესტა-
ვრაციო მიდგომა, რათა უფრო უკეთ წარმოჩინდეს ადრეული ხუ-

როთმოდღვრების ფორმები. ანალოგიური მიდგომა იგრძნობა სოფელ არალის წმ. იოსების ტაძართან მიმართებაშიც. მამა მიხეილ სურმავას წინამძღვრობის დროს არალში და შემდგომ ვალეშიც გაგრძელდა სატაძრო არქიტექტურისა და მასთან არსებული ნაგებობებისა და ლანდშაფტის გამშვენიერება. მამა მიხეილის ძალისხმევით, ვალეს ტაძრის ფასადი და მიმდებარე ტერიტორია საერთო არქიტექტურულ კონცეფციას დაექვემდებარა. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ბოლო ათწლეულში ვალესა და არალის კათოლიკური ტაძრები ამ სოფლების დომინანტ არქიტექტურულ ძეგლებად, მხატვრულ იერსახედ ჩამოყალიბდნენ და თუ სტუმარი ეწვევა მესხეთის ამ ორ ისტორიულ სოფელს, მთავარი ღირსშესანიშნაობის მოძიება არ გაუჭირდება.

სამოციქულო ადმინისტრაციისა და ადგილობრივ კათოლიკე მღვდელმსახურთა ძალისხმევით, ვალესა და არალს გააჩნიათ გამორჩეული არქიტექტურული ძეგლები. გარდა ესთეტიკური მხარისა, კათოლიკურ ტაძრებთან შექმნილი დამხმარე ნაგებობები და სივრცეები საერთო საგანმანათლებლო ჰუმანიტარულ მისიასაც ასრულებენ; ამგვარად, ამ სატაძრო კომპლექსებს, რელიგიურ-კონფესიურ დატვირთვასთან ერთად, საზოგადოებრივ-საგანმანათლებლო ფუნქციაც დაეკისრათ. სწორედ ეს გახლავთ სამოციქულო ადმინისტრაციის ახალი ხედვა, საკულტო ნაგებობებისათვის პოლიფუნქციური და მულტიკულტურული დატვირთვის მინიჭება, ზოგად-კონფესიური გახსნილობა, გამჭვირვალობა და საჯაროობა.

სოხუმის წმ. სიმონ კანანელის ტაძარი სოხუმში (ცხუმი) ჯერ კიდევ XIV საუკუნის დასაწყისში არსებობდა კათოლიკური ეპარქია, რომელიც გენუელებმა დააარსეს. ამ ეპოქაში შავი ზღვისპირეთის საპორტო ქალაქებთან არსებობდნენ გენუის რესპუბლიკის გამგებლობაში მყოფი სავაჭრო ფაქტორიები. ცხუმშიც, გიორგი ბრწყინვალესთან შეთანხმებით, გენუელებმა დააარსეს თავიანთი სავაჭრო ფაქტორია, რომელსაც, ძველი რომაული ტრადიციით,

სებასტოპოლისს უწოდებდნენ. ცხუმის ვენეციელთა ფაქტორია 1478 წლამდე ფუნქციონირებდა. ამავე ეპოქაში სოხუმში, გენუელთა მხარდაჭერით, კათოლიკური საეპისკოპოსო კათედრა დაარსდა, სოხუმის პირველი ეპისკოპოსი იყო ბერნარ მორე (1318-1330). ვატიკანში დაცული ისტორიული დოკუმენტების მიხედვით, ცნობილია შვიდი ეპისკოპოსის სახელი, სავარაუდოდ, გენუელთა ფაქტორიის გაუქმების პარალელურად, დაიხურა საეპისკოპოსო კათედრაც. მე-19 საუკუნეში კათოლიკური საკრებულო კვლავ ჩამოყალიბდა და მალე აიგო მცირე ზომის ტაძარი, რომელიც გასული საუკუნის 30-იან წლებამდე ფუნქციონირებდა. შემდგომ ათწლეულებში სატაძრო ნაგებობა უფუნქციოდ დარჩა, მრევლი დაიფანტა, მაგრამ არ გამქრალა, სამხრეთ საქართველოში ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციის აღდგენამ სოხუმელ კათოლიკეთა შთამომავლებსაც გაუჩინა იმედი ეკლესიის აღორძინებისა. 2000 წლების დასაწყისში, მამა იეჟი პილუსის ძალისხმევით, შესაძლებელი გახდა სოხუმის კათოლიკური მრევლის შეკრება და შემდგომ კი ყოფილი სატაძრო ნაგებობის დაბრუნება და რესტავრაცია. განახლებული კათოლიკური ტაძარი წმ. სიმონ კანანელის სახელზე ეკურთხა, ხოლო მას შემდეგ კი, რაც ტაძარი და საკრებულო ამოქმედდა, კათოლიკე მრევლის რაოდენობამ საკმაოდ მცირე დროში სამნიშნა ციფრს გადააჭარბა. ასე რომ, თითქმის ოთხმოცწლიანი ინტერვალის შემდგომ სამოციქულო ადმინისტრაციამ ისტორიული სამართლიანობა აღადგინა, ადგილობრივი კათოლიკეების ოცნება რეალობად აქცია. უკვე მეორე ათწლეულია სოხუმის წმ. სიმონ კანანელის კათოლიკური სამრევლო მამა იეჟის წინამძღვრობით ფუნქციონირებს და ვითარდება.

ბაქოს კათოლიკური ტაძარი გვიან შუა საუკუნეებში სამხრეთ კავკასიის ქალაქებში (თბილისი, გორი, ერევანი, განჯა, შემახა, ბაქო) ფუნქციონირებდნენ კათოლიკური ორდენების მისიები. მრევლი შედარებით მცირერიცხოვანი იყო, მაგრამ ყოველ მისიას თავისი ტაძრები და სამლოცველოები გააჩნდა. XIX

საუკუნის ბოლოსათვის, ნავთობის რენვის დამსახურებით, ბაქო უკვე სამხრეთ კავკასიის ერთ-ერთ აყვავებულ და მრავლეროვან ქალაქად გადაიქცა. აქ მრავლად ცხოვრობდნენ კათოლიკეები, უმთავრესად ევროპელები. გასული საუკუნის 30-იან წლებში ბაქოში, რუსული მართლმადიდებელი ეკლესიის გარდა, ყველა სხვა ქრისტიანული კონფესია რეპრესიაში მოხვდა და სატაძრო ნაგებობები ჩამოერთვა.

გასული საუკუნის 90-იანი წლების ბოლოს სამოციქულო ადმინისტრატორის დავალებით ბაქოში კათოლიკე მორწმუნეთა მოძიება და სამრევლოს შექმნა დაევალა პოლონეთიდან ახლად ჩამოსულ მოძღვარს, მამა იეჟი პილუსს. მანაც რამდენიმე წელიწადში ასკაციანი სამრევლო დააფუძნა. სატაძრო ნაგებობის არარსებობის გამო ყოველკვირეულ მსახურებას ნაქირავებ ბინაში ატარებდა. ასე რომ, მეუფე ჯუზეპესა და მამა იეჟის სულიერი მონდომებითა და ფიზიკური ძალისხმევით აზერბაიჯანის დედაქალაქ ბაქოში, სადაც გასული საუკუნის 30-იან წლებიდან კათოლიკე სამრევლო საერთოდ გამქრალი იყო, კვლავ აღდგა მცირე, მაგრამ სწრაფად მზარდი საკრებულო, რომელმაც რამდენიმე წელიწადში რამდენიმე ასეული მორწმუნე, მათ შორის ეთნიკურად აზერბაიჯანელები, გააერთიანა.

2001 წელს, რომის პაპ იოანე-პავლე II-ის ვიზიტის დროს, აზერბაიჯანის პრეზიდენტმა ჰეიდარ ალიევმა რომის პაპს, ოფიციალური შეხვედრის დროს, რომელსაც სამოციქულო ადმინისტრატორიც ესწრებოდა, მადლიერების გამოსხატულების ნიშნად, ბაქოს ცენტრში ტაძრის ასაგებად გადასცა მიწის ნაკვეთი, სადაც რამდენიმე წელიწადში გრანდიოზული სატაძრო კომპლექსი აიგო. მართალია, სამოციქულო ადმინისტრატორის თხოვნით და შუამავლობით, ბაქოს სამრევლო საღვთიელთა ორდენს გადაეცა, თითქმის ორი ათწლეულია, აზერბაიჯანის სამოციქულო პრეფექტურაც დაფუძნდა და ადგილობრივი კათოლიკური ეკლესია უშუალოდ წმიდა საყდარს დაექვემდებარა, რაც სწორად გა-

მიზნული პოლიტიკა გახლდათ, ისტორიული სამართლიანობის გულისთვის უნდა აღვნიშნოთ, რომ ბაქოში კათოლიკე ეკლესიის აღორძინება მთლიანად სამხრეთ კავკასიის ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციისა (რომელიც ორი საუკუნის მიჯნაზე რეგიონის სამივე სახელმწიფოს აერთიანებდა) და მისი ხელმძღვანელის დამსახურებაა.

ერევნის ლათინური წესის კათოლიკური ტაძარი ბოლო წლებამდე ერევანში ლათინური წესის კათოლიკური ტაძარი არ მოქმედებდა, არ არსებობდა არც ყოფილი კათოლიკური სატაძრო ნაგებობა, რომლის დაბრუნებასაც შეძლებდნენ ერევნელი კათოლიკეები, უფრო მეტიც, არც იძებნებოდა ადგილი, სადაც გვიან შუა საუკუნეებში კათოლიკური ტაძარი უნდა მდგარიყო. ამ დროს კი ლათინური წესის კათოლიკეების სამრევლო უკვე აქტიური ფორმირების პროცესში იმყოფებოდა.

სამხრეთ კავკასიაში ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრატორის, მეუფე ჯუზეპეს თანადგომით, ერევანში კათოლიკე მღვდელმსახურისა და ადგილობრივი სამრევლოს წინამძღვრის, მამა სიმონ ბერნარდო დე ნარდოს ძალისხმევით, ჩამოყალიბდა ლათინური წესის მუდმივმოქმედი საკრებულო, რომელიც კერძო ბინაში იყო განთავსებული, რაც ერთგვარ დისკომფორტსაც იწვევდა. ამიტომ სამოციქულო ადმინისტრაციის ორგანიზებითა და მამა სიმონ ბერნარდო დე ნარდოს პირადი კავშირების, მონდომებისა და დაუღალავი შრომის წყალობით აიგო სატაძრო ნაგებობაც.

ისტორიულად გვიან შუასაუკუნეებში ქალაქი ერევანი, რომელიც იმჟამად ერევნის სახანოს სატახტო ქალაქს წარმოადგენდა, რეგიონში ლათინური წესის კათოლიკობის ერთ-ერთ ცენტრად გვევლინებოდა. აქ მოქმედებდა ფრანგი კათოლიკეების მისია, რომელსაც საფრანგეთის სამეფო და პირადად მეფე-მზე ლუი XIV უწევდა მეურვეობას. საფრანგეთის მხარდაჭერითა და შემოწირულობებით ერევნის კათოლიკური მისია გამორჩეული გახლდათ კავკასიაში. სავარაუდოდ, ლათინური წესის კათოლიკეებს ერევა-

ნში ტაძრებიც ექნებოდათ. თუმცა ერევანში გასული საუკუნის მასობრივმა, წარსულის მემკვიდრეობის გამიზნული განადგურების თვალსაზრისით წარმოებულმა სარეკონსტრუქციო სამუშაოებმა მრავალი ისტორიული ძეგლი იმსხვერპლა, სავარაუდოდ, ალბათ კათოლიკური მემკვიდრეობის ძეგლებიც.

საბჭოთა რეჟიმმა განადგურებამდე მიიყვანა სომხეთში კათოლიკობა. საბჭოთა ხელისუფლებამ საერთოდაც გააუქმა სომხური კათოლიკური წესი, მართალია, გასული საუკუნის 90-იან წლებში სომხური წესის კათოლიკური ეკლესია აღდგა, მაგრამ სომხეთის ტერიტორიაზე ლათინური წესის სამრევლო არ არსებობდა. ერევანში სამსახურებრივი მივლინებით მყოფ დიპლომატებსა და სტუმრებს არ ჰქონდათ საშუალება კათოლიკური წესის რიტუალებზე დასწრებისა, თუმცა ერევანში ლათინური წესის მღვდელმსახურის მუდმივად ყოფნამ და ტაძრის აგებამ, რაც ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციისა და მამა სიმონ ბერნარდო დე ნარდოს ძალისხმევით განხორციელდა, სომხეთში კათოლიკურ ეკლესიას ახალი პერსპექტივები გაუხსნა.

III. დასკვნა

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ თავისი არსებობის სამი ათწლეულის მანძილზე სამხრეთ კავკასიასი წმინდა საყდრის ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაციისა და ადგილობრივ კათოლიკე მღვდელმსახურთა ძალისხმევით, ადგილობრივი არქიტექტორებისა და ინჟინრების უშუალო მონაწილეობით საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში აიგო ან რესტავრაცია ჩაუტარდა მრავალ სატაძრო ნაგებობას. მაგრამ მთავარი ამ ფარტომასშტაბიან აღმშენებლობაში ის მიდგომაა რასაც ლათინური წესის სამოციქულო ადმინისტრაცია იჩენს ახალ თუ ძველ არქიტექტურულ ძეგლებთან მიმართებით. ეს გახლავთ თანამედროვე მხატვრულ-ესთეტიკური მიდგომა, ეპოქის თანამედროვე მოთხო-

ვნების, გემოვნებისა და საინჟინრო მიღწევების გამოყენებით. ამგვარი მიდგომის შედეგი კი ის იქნება, რომ საუკუნის შემდგომ მნახველი ადვილად გაარჩევს წინა საუკუნეებისა და 21-ე საუკუნის პირველი ათწლეულების არქიტექტურულ-დიზაინერულ კონცეფციებს, გემოვნებებსა და ხუროთმოძღვრულ ძეგლთან მიდგომის ტენდენციებს. გარდა ესთეტიკური მხარისა, თანამედროვე ლათინური წესის კათოლიკურ ტაძრებთან შექმნილი საზოგადოებრივი სივრცეები, ფართო ფუნქციურ დატვირთვას იძენენ და ხელს უწყობენ სამრევლოს აქტიურ ჩართულობას არა მხოლოდ საკულტო არამედ საზოგადოებრივ ცხოვრებაშიც, როგორცაა, მაგალითად, საერთო საგანმანათლებლო, ჰუმანიტარულ-საქველმოქმედო სფეროები. ამგვარად, ამ თანამედროვე სატაძრო კომპლექსებს, რელიგიურ-კონფესიურ დატვირთვასთან ერთად, საზოგადოებრივ-საგანმანათლებლო ფუნქციაც დაეკისრათ. სწორედ ეს გახლავთ სამოციქულო ადმინისტრაციის ახალი ხედვა, საკულტო ნაგებობებისათვის პოლიფუნქციური და მულტიკულტურული დატვირთვის მინიჭება, ზოგად-კონფესიური გახსნილობა, გამჭვირვალობა და საჯაროობა.

APOSTOLIC ADMINISTRATION OF THE LATIN RITE IN GEORGIA – 30

LOOKING THROUGH THE PRISM OF THIRTY YEARS OF HISTORY

Nugzar Bardavelidze*

In 2023, we celebrated the 30th anniversary of the establishment of the Apostolic Administration of the Latin Rite of the Catholic Church in Georgia and the South Caucasus.

Throughout its three decades of existence, the Catholic Apostolic Administration has undertaken significant initiatives, including the restoration and modernization of old, damaged church buildings. This effort not only revived these structures but also transformed them into multifunctional spaces suitable for public meetings.

In addition to restoring existing churches, the Apostolic Administration, under the leadership of Apostolic Administrator Bishop Giuseppe Pazzotto and his vicar Father Gabriele Bragantini, played a pivotal role in the construction of new church buildings with modern architectural designs. These new churches were strategically established in cities and villages where Catholic presence was lacking or where churches had been transferred to other denominations.

In total, the Apostolic Administration of the Latin Order has erected ten new Catholic churches across different regions of Georgia, each distinguished by its original architecture. The interiors of these newly built temples boast high-level artistic wall paintings. Additionally, more than ten new Catholic chapels were constructed, complemented by extensive restoration work on existing church buildings. As a result, the apostolic administration has successfully ensured that all active Catholic parishes throughout the country have access to churches and chapels.

Keywords: Holy See, Latin Rite, Apostolic Administration, Catholicism in Georgia.

* Professor at Georgian Technical University, nugzarbardaveli@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-5121-5074.